

Λευκή βίβλος για την
ενσωμάτωση της εκπαίδευσης
για την αειφόρο ανάπτυξη στην
τυπική και μη τυπική εκπαίδευση

Λευκή βίβλος για την ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση

5.2

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΕΑ). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΑΕΑ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

Πληροφορίες Παραδοτέου

Ακρωνύμιο έργου	AELIA
Τίτλος έργου	Εφαρμογή μιας προσέγγισης πολλαπλών ενδιαφερομένων και ολόκληρου του θεσμικού πλαισίου στην εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα
Χρονοδιάγραμμα και διάρκεια του έργου	Ιανουάριος 2023 – Δεκέμβριος 2025
Αριθμός αναφοράς έργου	101087425
WP	5
Εργασία	2
Παραδοτέο	D5.2 Λευκή βίβλος για την ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση
Έκδοση	Τελική
Αριθμός έκδοσης	3.0
Υπεύθυνος για το παραδοτέο	WEBIN
Επίπεδο διάδοσης	PU
Ημερομηνία λήξης	M35

Συντονιστής έργου

Οργάνωση	KMOP
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	aelia-project@kmop.org

Ιστορικό εκδόσεων

Έκδοση	Ημερομηνία	Συγγραφέας	Περιγραφή
1.0	30/06/2025	WEBIN	Αρχικό σχέδιο
2.0	26/08/2025	WEBIN (αρχισυντάκτης & συντονιστής παραδοτέου), ΚΜΟΠ, ΙΕΠ, CARDET, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ, CRIIP, SUDWIND	Δεύτερο σχέδιο
3.0	09/09/2025	WEBIN (αρχισυντάκτης & συντονιστής παραδοτέου), ΚΜΟΠ, ΙΕΠ, CARDET, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ, CRIIP, SUDWIND	Τελικό σχέδιο

Περίληψη του έργου

ΑΕΛΙΑ - Προώθηση της
εκπαίδευσης για μια αειφόρο
και χωρίς αποκλεισμούς
πράσινη μετάβαση

Το έργο ΑΕΛΙΑ, ευθυγραμμισμένο με την Ετήσια Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2021 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Annual Sustainable Growth Strategy 2021) και την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, αξιοποιεί καινοτόμα εργαλεία εκπαίδευσης απο-σκοπώντας στο να εφοδιάσει τους πολίτες με τις απαραίτητες δεξιότητες για την ενεργό συμμετοχή τους στην επίτευξη της πράσινης μετάβασης. Αυτή η ολοκληρωμένη πρωτοβουλία επιδιώκει να φέρει σε επαφή και συνέργεια τους εμπλεκόμενους φορείς της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, τις επιχειρήσεις, την κοινωνία των πολιτών και τον δημόσιο τομέα. Το έργο ΑΕΛΙΑ συγχρηματοδοτείται από τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Συνέργειες Καινοτομίας) και το πρόγραμμα Erasmus+. Υλοποιείται από 8 εταίρους και 1 συνεργαζόμενο εταίρο, από την Αυστρία, την Κύπρο, την Ελλάδα, τη Ρουμανία και τη Σερβία.

Βασικά στοιχεία:

- 1. ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ:** Το έργο AELIA καθοδηγεί τον σχεδιασμό της αειφορίας στα εκπαιδευτικά συστήματα αναπτύσσοντας αειφόρες μεθόδους διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και μη παραδοσιακών τεχνικών, οι οποίες πρόκειται να τεθούν υπό δοκιμή σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες, παρέχοντας τη δυνατότητα ευρύτερης υιοθέτησης τους.
- 2. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ:** Ποικίλοι ενδιαφερόμενοι φορείς συνεργάζονται με την καθοδήγηση εμπειρογνομόνων για να εξασφαλίσουν την επιτυχία του έργου μέσω εργαστηρίων και στρατηγικού σχεδιασμού.
- 3. ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ:** Το έργο AELIA δίνει τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να εμβαθύνουν στα θέματα της αειφορίας μέσα από τη χρήση ενός οδηγού και σχεδίων αειφορίας τα οποία πρόκειται να αναπτυχθούν. Ένας τέτοιος οδηγός δύναται να βοηθήσει τους φορείς χάραξης πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στόχοι:

- **Πρώθηση** της αειφορίας σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης μέσω δοκιμασμένων κατευθυντήριων γραμμών για σχέδια αειφορίας.
- **Υποστήριξη** των υπευθύνων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την εφαρμογή των σχεδίων αειφορίας μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων.
- **Βελτίωση** των εκπαιδευτικών πόρων με τη συμβολή όλων των ενδιαφερομένων μερών.
- **Ενδυνάμωση** των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης και των πράσινων πρακτικών.
- **Ενδυνάμωση** των πολιτών να αναλάβουν δράση για το κλίμα μέσω απόκτησης γνώσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων.
- **Πρώθηση** της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη και ενίσχυση της διαμόρφωσης πολιτικής μέσω της διακρατικής συνεργασίας.

Κύρια Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα του έργου AELIA περιλαμβάνουν:

- **έναν οδηγό** για την προώθηση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη,
- **ένα κοινά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο** με αντίστοιχους πόρους,
- **διαδικτυακά σεμινάρια** και μια **Λευκή Βίβλο** για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

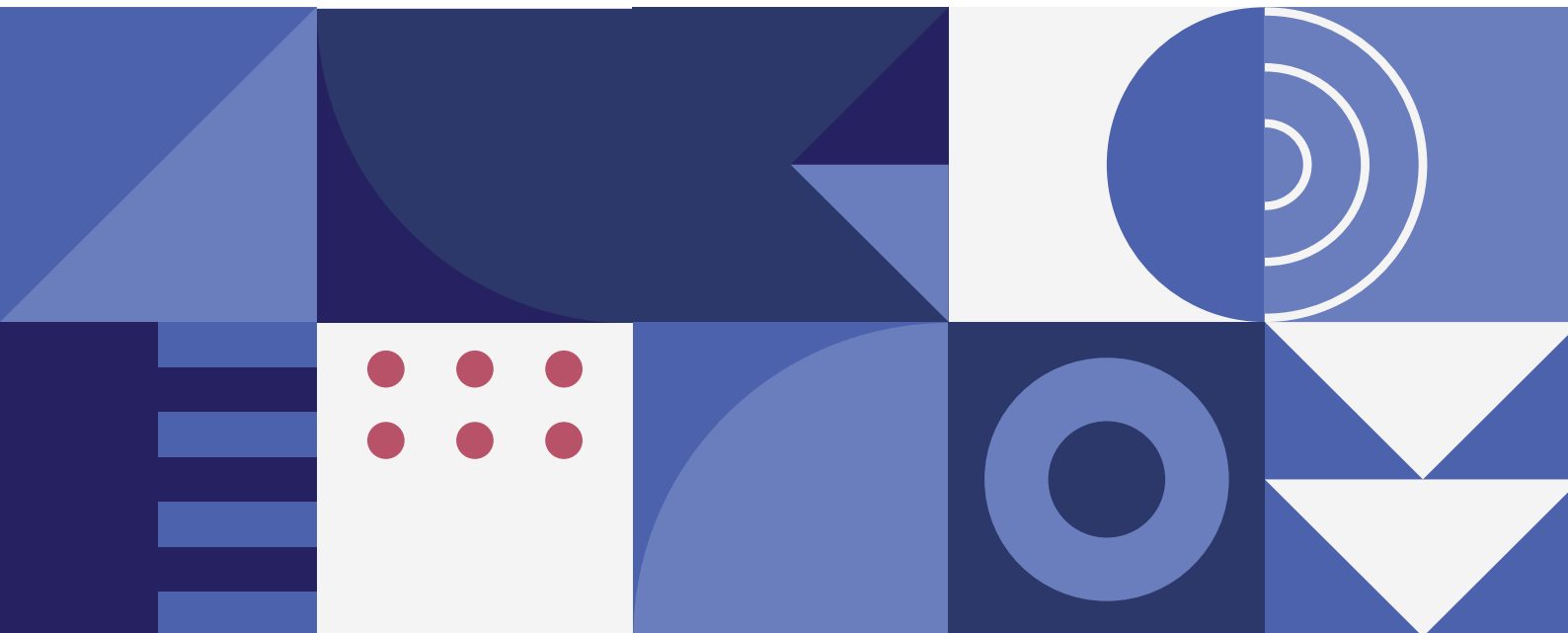

Περιεχόμενα

Κατάλογος συντομογραφιών	7
Περίληψη.....	8
1. Εισαγωγή.....	10
2. Χαρτογραφώντας τα κενά: Θεσμικά εμπόδια και προκλήσεις στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ.....	12
Πρώθηση πολιτικής.....	12
Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης.....	14
Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	16
Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων	18
Επιτάχυνση της δράσης σε τοπικό επίπεδο	20
3. Προτάσεις πολιτικής	22
4. Από τις ιδέες στη δράση	36
5. Βιβλιογραφικές Αναφορές	37

Κατάλογος συντομογραφιών

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΑΑ	Αειφόρος Ανάπτυξη
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση
ΕΑΑ	Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΧΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης

Περίληψη

Η παρούσα Λευκή Βίβλος παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη εξέταση των προκλήσεων και των ευκαιριών για την ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) στα συστήματα τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες: Αυστρία, Κύπρο, Ελλάδα, Ρουμανία και Σερβία. Η Λευκή Βίβλος, εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου AELIA και αντικατοπτρίζει μια συλλογική προσπάθεια για τον εντοπισμό των βασικών διαρθρωτικών, θεσμικών και παιδαγωγικών δυσκολιών στην ΕΑΑ και την υποβολή προτάσεων για την εφαρμογή πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Γιατί είναι σημαντική αυτή η Λευκή Βίβλος σήμερα;

Τα εκπαιδευτικά συστήματα βρίσκονται σε ένα σταυροδρόμι, καθώς οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν αυξανόμενες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές πιέσεις — από την κλιματική αλλαγή έως τις αυξανόμενες ανισότητες. Ως αποτέλεσμα, ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ανθεκτικών, ενημερωμένων και υπεύθυνων πολιτών είναι πολύ κρίσιμος. Η Λευκή Βίβλος ανταποκρίνεται άμεσα σε αυτή την επείγουσα ανάγκη, καταδεικνύοντας πώς η αειφορία πρέπει να γίνει κατευθυντήρια αρχή σε όλες τις μορφές μάθησης. Ανταποκρίνεται στις διεθνείς και ευρωπαϊκές ατζέντες, συμπεριλαμβανομένων των **Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης για το 2030** και της **Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας**, και υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη να εξοπλιστούν οι μαθητές/μαθήτριες όχι μόνο με γνώσεις, αλλά και με τις δεξιότητες, τις αξίες και την ικανότητα δράσης που απαιτούνται για την πράσινη και δίκαιη μετάβαση. Η πανδημία COVID-19 φανέρωσε περαιτέρω τις διαρθρωτικές αδυναμίες των εκπαιδευτικών συστημάτων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ανθεκτικότητα, καινοτομία και συμπεριληπτικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ενσωμάτωση της ΕΑΑ δεν είναι πλέον μια φιλοδοξία, αλλά μια επιτακτική ανάγκη.

Γιατί είναι η κατάλληλη στιγμή;

Η Λευκή Βίβλος αυτή δημοσιεύεται σε μια στιγμή που η πολιτική βούληση και οι πρακτικές ευκαιρίες συνυπάρχουν. Σε ολόκληρη την Ευρώπη, τα πολιτικά πλαίσια επαναπροσδιορίζονται, με τις χώρες να αναθεωρούν τα αναλυτικά προγράμματα, να θεσπίζουν νομοθεσία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και να επενδύουν σε ψηφιακές και πράσινες υποδομές. Η κινητοποίηση των νέων για την αειφορία βρίσκεται στο αποκορύφωμά της, απαιτώντας εκπαιδευτικά συστήματα που υποστηρίζουν τη δράση, την ηγεσία και τις μετασχηματιστικές ενέργειες. Το έργο AELIA, μέσω εκτεταμένης έρευνας και διαβουλεύσεων¹, παρέχει μια ισχυρή βάση τεκμηρίωσης που οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αξιοποιήσουν άμεσα. Συνολικά, αυτές οι συνθήκες δημιουργούν μια μοναδική ευκαιρία: η αλλαγή δεν είναι μόνο απαραίτητη, αλλά και εφικτή.

¹ <https://www.aelia-project.eu/results-outputs/>

Κύρια κενά που αντιμετωπίζονται

Παρά τη δυναμική, τα συστημικά εμπόδια συνεχίζουν να εμποδίζουν την πλήρη ενσωμάτωση της αειφορίας στην εκπαίδευση. Πολλές χώρες δεν διαθέτουν δεσμευτικές εθνικές στρατηγικές για την ΕΑΑ, με αποτέλεσμα την κατακερματισμένη διακυβέρνηση και την άνιση εφαρμογή. Τα σχολεία συχνά λειτουργούν χωρίς τους πόρους ή τις υποδομές που απαιτούνται για να προβάλλουν την αειφορία, ενώ οι εκπαιδευτικοί — βασικοί παράγοντες αλλαγής — παραμένουν ανεπαρκώς υποστηριζόμενοι/ες, με περιορισμένη κατάρτιση, αναγνώριση ή κίνητρα. Οι νέοι, αν και εκφράζουν όλο και πιο έντονα τις απόψεις τους, συχνά περιορίζονται σε συμβολική συμμετοχή, ενώ αποκλείονται από την διαδικασία διαμόρφωσης των πολιτικών που καθορίζουν το μέλλον τους. Σε τοπικό επίπεδο, οι «εύθραυστες» σχέσεις μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων περιορίζουν τις ευκαιρίες για βιωματική και τοπική μάθηση, ενώ οι αγροτικές και υποβαθμισμένες περιοχές μένουν δυσανάλογα πίσω.

Χρησιμοποιώντας το **πλαίσιο της UNESCO ESD για το 2030** ως κατευθυντήρια δομή, το έγγραφο αναλύει τα κενά σε πέντε τομείς προτεραιότητας:

Βελτίωση πολιτικών στρατηγικών

Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης

Ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών

Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων

Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν κοινές προκλήσεις σε όλες τις χώρες, όπως η απουσία δεσμευτικών πολιτικών, η κατακερματισμένη διακυβέρνηση, η ανεπαρκής κατάρτιση των εκπαιδευτικών, η περιορισμένη συμμετοχή των νέων και οι αδύναμοι δεσμοί μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων. Αυτές οι ελλείψεις συχνά επιτείνονται από δημοσιονομικούς περιορισμούς, έλλειψη συντονισμού και την κυριαρχία των παραδοσιακών παιδαγωγικών μοντέλων.

Η **Λευκή Βίβλος** βασίζεται σε πολλαπλές πηγές τεκμηρίωσης:

- [Βιβλιογραφική έρευνα από τα αρχικά στάδια του έργου AELIA](#)
- [Στοιχεία από το Πράσινο Βιβλίο AELIA](#)
- [Εθνικές διαβουλεύσεις με ηγετικά στελέχη του τομέα της εκπαίδευσης στις χώρες που συμμετέχουν στο έργο](#)
- [Εσωτερικές αναθεωρήσεις από εθνικές ομάδες του έργου](#)

Τα αποτελέσματα αυτά είναι κυρίως περιγραφικά και διερευνητικά, με πληροφορίες που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση της ενσωμάτωσης της ΕΑΑ έως τον Απρίλιο του 2025. Οι αστικές περιοχές εκπροσωπούνται σε μεγαλύτερο βαθμό, γεγονός που ενδέχεται να περιορίζει τη διάχυση των αποτελεσμάτων σε αγροτικές ή υποβαθμισμένες περιοχές.

Με βάση τα κενά που εντοπίστηκαν, το παρόν έγγραφο προτείνει λεπτομερείς συστάσεις πολιτικής προσαρμοσμένες σε κάθε χώρα. Αυτές περιλαμβάνουν τα εξής:

- Καθιέρωση δεσμευτικών εθνικών στρατηγικών και νομοθεσίας για την ΕΑΑ, ώστε η αειφορία να αποτελεί βασική αρχή στα αναλυτικά προγράμματα και στη νομοθεσία για την εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη πράσινης και ανθεκτικής σχολικής υποδομής μέσω ολοκληρωμένων σχεδίων για την ενεργειακή απόδοση, τις ασφαλείς εγκαταστάσεις, τους εξωτερικούς χώρους μάθησης και τα οικολογικά πρότυπα.
- Ενσωμάτωση της ανάπτυξης ικανοτήτων για τους/τις εκπαιδευτικούς, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεωτικής κατάρτισης σε θέματα ΕΑΑ, των δικτύων αλληλομάθησης, των ψηφιακών πόρων και των κινήτρων επαγγελματικής ανέλιξης.
- Ενδυνάμωση των νέων μέσω μαθητικών/φοιτητικών συμβουλίων για το κλίμα, χρηματοδότησης μαθητικών/φοιτητικών προγραμμάτων, με την υποστήριξη ψηφιακών πλατφορμών συνεργασίας.
- Προώθηση μιας ολιστικής προσέγγισης σε επίπεδο σχολείου/οργανισμού, ενσωματώνοντας την αειφορία στην παιδαγωγική, τη διακυβέρνηση και τον πολιτισμό.
- Ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων με επιχορηγήσεις, τοπικά κέντρα και μοντέλα συνεργασίας που συνδέουν την εκπαίδευση με δήμους, ΜΚΟ και επιχειρήσεις.
- Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσεων, αξιοποιώντας τα προγράμματα της ΕΕ και τα περιφερειακά δίκτυα για την επέκταση αποτελεσματικών πρακτικών.

Το παρόν έγγραφο προορίζεται ως στρατηγικό εργαλείο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τις εκπαιδευτικές αρχές και τους εκπαιδευτικούς ηγέτες των ιδρυμάτων, προσφέροντας έναν οδηγό για την ουσιαστική ενσωμάτωση της αειφορίας στα εκπαιδευτικά συστήματα. Οι συστάσεις αποσκοπούν στην υποστήριξη της μετάβασης της σε ένα πιο αειφόρο, χωρίς αποκλεισμούς και ανθεκτικό μέλλον, σύμφωνα με την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** και της **Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης**, ιδίως τον **ΣΑΑ 4.7**.

1. Εισαγωγή

Η παρούσα Λευκή Βίβλος έχει συνταχθεί στο πλαίσιο του έργου AELIA, μιας συνεργατικής Ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας που αποσκοπεί στην ενίσχυση της ενσωμάτωσης της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) τόσο σε τυπικά, όσο και σε μη τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Η λογική της βασίζεται σε πολιτικές που καθορίζουν συλλογικά την πορεία της Ευρώπης προς ένα αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς μέλλον. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία απαιτεί μια βαθιά μεταμόρφωση των κοινωνιών και των οικονομιών, τοποθετώντας την εκπαίδευση στο επίκεντρο της πράσινης μετάβασης. Το πλαίσιο «**Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη για το 2030 (ESD for 2030)**» της **UNESCO** είναι ένα στρατηγικό εργαλείο που στοχεύει να ενισχύσει τον ρόλο της εκπαίδευσης στην οικοδόμηση ενός πιο δίκαιου και αειφόρου κόσμου, εστιάζοντας στις γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και στάσεις που είναι απαραίτητες για την αειφόρο ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, ο **Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης** θέτει το όραμα ενός κοινού χώρου όπου οι μαθητές/μαθήτριες και οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν την καινοτομία, την ανθεκτικότητα και την αειφορία σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο αυτό, το έργο AELIA στοχεύει στην κινητοποίηση συνεργασιών και στην αξιοποίηση της ολιστικής θεσμικής προσέγγισης, τα οποία θα δώσουν πρακτική εφαρμογή στις συγκεκριμένες πολιτικές. Ευθυγραμμίζοντας την εκπαίδευση με τις αρχές της αειφορίας, το έργο AELIA υποστηρίζει όχι μόνο την επίτευξη του ΣΑΑ 4.7, αλλά και τους ευρύτερους στόχους της Ευρώπης για κλιματική ανθεκτικότητα, κοινωνική ένταξη και δια βίου μάθηση.

Το έργο AELIA θέτει σε εφαρμογή τις διαστάσεις κλειδιά της πολιτικής για την ΕΑΑ μέσω πιλοτικών προγραμμάτων σε 4 χώρες, διαβουλεύσεων με ενδιαφερόμενους φορείς και συμμετοχικών διαδικασιών. Ως εκ τούτου, σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι να παρουσιάσει ένα στρατηγικό και τεκμηριωμένο σχέδιο δράσης που αντιμετωπίζει τα κενά στις δομές, στο πλαίσιο και στους θεσμούς, τα οποία εμποδίζουν την ενσωμάτωση της ΕΑΑ. Με βάση τα ευρήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του έργου, το παρόν έγγραφο προσδιορίζει τα κρίσιμα εμπόδια και προτείνει πρακτικές, πολιτικές λύσεις για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση της αειφορίας στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών που συμμετέχουν στο έργο και πέραν αυτών. Απευθύνεται ιδίως στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τις εκπαιδευτικές αρχές και τους φορείς λήψης αποφάσεων που έχουν την εξουσία και την ικανότητα να επηρεάσουν τη συστημική αλλαγή.

Από αυτή την άποψη, η Λευκή Βίβλος είναι **επίκαιρη και σχετική**, καθώς ανταποκρίνεται στις προτεραιότητες σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο, προσφέροντας ένα δομημένο πλαίσιο για προβληματισμό και δράση, βασισμένο στο **πλαίσιο της UNESCO για την ΕΑΑ για το 2030 και τους πέντε τομείς προτεραιότητας**:

Βελτίωση πολιτικών στρατηγικών

Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης

Ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών

Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων

Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο

Η ανάλυση που παρουσιάζεται εδώ βασίζεται σε μια πολυεπίπεδη μεθοδολογία που συνδυάζει εκτενή έρευνα, δομημένες διαβουλεύσεις και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων. Οι αρχικές διαπιστώσεις προέκυψαν μέσα από προηγούμενες φάσεις του έργου AELIA, συμπεριλαμβανομένης της **Πράσινης Βίβλου** (AELIA Consortium, 2024) και της επιτόπιας έρευνας (AELIA Consortium, 2024), και ενισχύθηκαν περαιτέρω μέσω διαβουλεύσεων σε εθνικό επίπεδο με εκπαιδευτικούς ηγέτες στις χώρες που συμμετέχουν στο έργο (Ελλάδα, Κύπρος, Ρουμανία, Σερβία και Αυστρία). Οι συζητήσεις που διενεργήθηκαν μεταξύ των εταίρων της κάθε χώρας εξασφάλισαν την ευθυγράμμιση και τη συνοχή των ευρημάτων μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών.

Αν και η ανάλυση προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες, είναι σημαντικό να σημειωθούν ορισμένοι μεθοδολογικοί περιορισμοί. Η έρευνα χρησιμοποίησε περιγραφικές, μη αντιπροσωπευτικές μεθόδους δειγματοληψίας και επικεντρώνεται κυρίως σε αστικά περιβάλλοντα, γεγονός που ενδέχεται να μην εκπροσωπεί πλήρως τις προκλήσεις των αγροτικών περιοχών.

Τέλος, η παρούσα Λευκή Βίβλος χρησιμεύει ως βασικό εργαλείο για την προετοιμασία των εμπλεκόμενων φορέων κατά τις επικείμενες συναντήσεις με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στο πλαίσιο του έργου AELIA προετοιμασίας για τις επικείμενες **συναντήσεις με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής του έργου AELIA**. Μέσα από τη συλλογή δεδομένων, τον εντοπισμό κενών και τη σύνταξη προκαταρκτικών συστάσεων, το έγγραφο αποτελεί μια κοινή βάση, η οποία θα καθοδηγήσει τις συζητήσεις μεταξύ των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των εκπαιδευτικών αρχών και των ενδιαφερόμενων μερών. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται εδώ, θα αξιοποιηθούν κατά τις συναντήσεις με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής ως βάση για σύγκριση των εθνικών πλαισίων και συν-δημιουργία εφαρμόσιμων στρατηγικών με στόχο την ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Δομή της Λευκής Βίβλου

Το παρόν έγγραφο είναι δομημένο στις ακόλουθες ενότητες:

Η **Περίληψη** προσφέρει μια συνοπτική επισκόπηση του εγγράφου.

Η **Εισαγωγή** παρέχει πληροφορίες σχετικά με το ιστορικό και το γενικό πλαίσιο, τον σκοπό και τη μεθοδολογία.

Η ενότητα **«Χαρτογραφώντας τα κενά: Θεσμικά εμπόδια και προκλήσεις στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ»** προσδιορίζει τα εμπόδια σε εθνικό, θεσμικό και εκπαιδευτικό επίπεδο σε σχέση με την ενσωμάτωση της ΕΑΑ, τα οποία παρουσιάζονται σύμφωνα με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΑΑ της UNESCO για το 2030. Τα δεδομένα αυτά συλλέχθηκαν και καταγράφηκαν από τους εταίρους του έργου και κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς.

Οι **«Προτάσεις πολιτικής»** μεταφράζουν τα διαπιστωμένα κενά σε εφαρμόσιμες οδηγίες προς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τα ενδιαφερόμενα μέρη του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η ενότητα **«Από τις ιδέες στη δράση»** περιλαμβάνει τελικές παρατηρήσεις και σκέψεις σχετικά με την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα του μετασχηματισμού της εκπαίδευσης μέσω της αειφορίας.

Μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η συγκεκριμένη δομή διασφαλίζει ότι οι προτάσεις λαμβάνουν υπόψη το πλαίσιο και τις ανάγκες ενώ παράλληλα ευθυγραμμίζονται τόσο με τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα όσο και με τους ευρύτερους στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Η επόμενη ενότητα, **«Χαρτογραφώντας τα κενά: Θεσμικά εμπόδια και προκλήσεις στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ»**, παρουσιάζει μια συγκριτική επισκόπηση των προκλήσεων που εντοπίστηκαν στις πέντε συμμετέχουσες χώρες, δηλαδή την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Σερβία, τη Ρουμανία και την Αυστρία, επισημαίνοντας συγκεκριμένα εμπόδια και θέτοντας τις βάσεις για τεκμηριωμένη πολιτική δράση.

2. Χαρτογραφώντας τα κενά: Θεσμικά εμπόδια και προκλήσεις στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ

Η ενότητα αυτή παρέχει μια συγκριτική ανάλυση των βασικών εμποδίων που περιορίζουν την αποτελεσματική ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) στις πέντε χώρες που συμμετέχουν στο έργο: Ελλάδα, Κύπρος, Σερβία, Ρουμανία και Αυστρία. Η ανάλυση, η οποία βασίζεται στους πέντε τομείς προτεραιότητας του πλαισίου ΕΑΑ της UNESCO για το 2030, καταγράφει τις προκλήσεις σε εθνικό (national), θεσμικό (institutional) και εκπαιδευτικό επίπεδο (educational Επίπεδο).

Με βάση τη βιβλιογραφική έρευνα, τις εθνικές διαβουλεύσεις και τα ευρήματα που προέκυψαν από τις δράσεις του έργου, το παρόν κεφάλαιο αναδεικνύει τόσο τις κοινές, όσο και τις ειδικές για κάθε χώρα προκλήσεις, οι οποίες εκτείνονται από τον κατακερματισμό των πολιτικών και τα κενά χρηματοδότησης έως την περιορισμένη κατάρτιση των εκπαιδευτικών και τη χαμηλή συμμετοχή των νέων. Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν το υπόβαθρο για τις προτάσεις πολιτικής που ακολουθούν, προσφέροντας μια τεκμηριωμένη εικόνα των τομέων όπου απαιτείται πιο στοχευμένη δράση.

Πρώθηση πολιτικής

Στόχος: Ενσωμάτωση της ΕΑΑ στις πολιτικές για την εκπαίδευση και την αειφόρο ανάπτυξη

Ελλάδα

Σε εθνικό επίπεδο, η πρόοδος στο πεδίο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (εφεξής ΕΑΑ) παρεμποδίζεται από την απουσία εξειδικευμένης στρατηγικής, τον κατακερματισμό των πολιτικών δεσμεύσεων και τις ασαφείς νομικές διατάξεις, που οδηγούν σε ασυνεπή εφαρμογή των πρωτοβουλιών για την ΕΑΑ. Οι οικονομικοί περιορισμοί επιδεινώνουν περαιτέρω τις προκλήσεις αυτές, καθώς τα σχολεία στερούνται σταθερής χρηματοδότησης και συχνά αναγκάζονται να βασίζονται σε προσωρινή εξωτερική υποστήριξη. Παρά τα εμπόδια αυτά, υπάρχουν ελπιδοφόρες εξελίξεις, όπως για παράδειγμα η ενσωμάτωση σε εθνικό επίπεδο περιβαλλοντικών και πολιτικών θεμάτων στο αναλυτικό πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από εργαστήρια για ανάπτυξη δεξιοτήτων και πρωτοβουλιών ενεργού συμμετοχής. Σε θεσμικό επίπεδο, ο αποδυναμωμένος περιφερειακός συντονισμός και η μη συστηματική εφαρμογή πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης περιορίζουν την ουσιαστική πρόοδο, ενώ όσον αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, η ευαισθητοποίηση και οι νομικές υποχρεώσεις σχετικά με την ΕΑΑ παραμένουν ελάχιστες, μεταθέτοντας το βάρος στην ατομική πρωτοβουλία, αντί να παρέχονται πόροι, καθοδήγηση και υποστήριξη σε συστηματικό επίπεδο. Η κατανόηση αυτών των πολύπλευρων κενών και καταλυτικών παραγόντων σε κάθε επίπεδο είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών στρατηγικών που μπορούν να γεφυρώσουν την πολιτική και την πρακτική.

Κύπρος

Η Κύπρος έχει υιοθετήσει στοχευμένες πρωτοβουλίες για την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην προσχολική και δημοτική εκπαίδευση, προωθώντας την ΕΑΑ, ιδίως μέσω της Αειφόρου Περιβαλλοντικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΑΠΕΠ) που εφαρμόζεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το μοντέλο αυτό έχει κερδίσει διεθνή αναγνώριση για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας ιδίως στην προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, παρά την αξιόπαινη αυτή πρόοδο, εξακολουθούν να υπάρχουν συστηματικές προκλήσεις στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα. Η απουσία υποχρεωτικών πολιτικών που αφορούν στην ΕΑΑ πέραν της πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης, η ανεπαρκής διατομεακή συνεργασία και ο προαιρετικός χαρακτήρας της ΕΑΑ στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν οδηγήσει σε αποσπασματική εφαρμογή της σε αυτήν την εκπαιδευτική βαθμίδα. Όσον αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, εξακολουθούν να παρατηρούνται ελλείψεις ως προς την παροχή εξειδικευμένης κατάρτισης και την ύπαρξη κινήτρων για την υιοθέτηση καινοτόμων αειφόρων πρακτικών, γεγονός που δυσχεραίνει την ουσιαστική ενσωμάτωση της ΕΑΑ στα αναλυτικά προγράμματα. Η αντιμετώπιση αυτών των πολυεπίπεδων κενών είναι κρίσιμη για τη διασφάλιση της συνέχειας και του αντίκτυπου της ΕΑΑ σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης στην Κύπρο. Για το λόγο αυτό, τον Μάρτιο του 2025, το Υπουργικό Συμβούλιο της Κυπριακής Δημοκρατίας ενέκρινε την Ανανεωμένη Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση 2030. Μία από τις βασικές επιδιώξεις της Στρατηγικής είναι η συστηματική και συνεκτική εφαρμογή της Ολιστικής Σχολικής Προσέγγισης σε όλα τα σχολεία και σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Σερβία

Στη Σερβία, η προώθηση της ΕΑΑ αντιμετωπίζει προκλήσεις σε διάφορα επίπεδα. Σε εθνικό επίπεδο, η απουσία μιας εξειδικευμένης και ολοκληρωμένης πολιτικής για την ΕΑΑ, σε συνδυασμό με την έλλειψη δεσμευτικών νομικών πλαισίων, έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη συστηματικής ιεράρχησης προτεραιοτήτων και συμμόρφωσης. Οι οικονομικοί περιορισμοί εμποδίζουν περαιτέρω την πρόοδο, καθώς οι περισσότερες προσπάθειες για την ΕΑΑ βασίζονται σε εξωτερική χρηματοδότηση και όχι σε αειφόρες εθνικές επενδύσεις. Σε θεσμικό επίπεδο, ο περιορισμένος συντονισμός μεταξύ των περιφερειακών φορέων διακυβέρνησης και οι έντονες ανισότητες στους πόρους – που επηρεάζουν ιδιαίτερα τις αγροτικές και υποανάπτυκτες περιοχές – εμποδίζουν τη συνεπή εφαρμογή και τη λογοδοσία. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών περιορίζεται από την έλλειψη εξοικείωσης με τα βασικά προγράμματα αειφορίας και την απουσία υποχρεωτικών αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα η ΕΑΑ να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εθελοντικές πρωτοβουλίες. Αυτές οι αλληλοεπικαλυπτόμενες ελλείψεις υπογραμμίζουν την ανάγκη για ολοκληρωμένες στρατηγικές που θα ευθυγραμμίζουν τις πολιτικές, τους πόρους και την ανάπτυξη ικανοτήτων, ώστε να ενσωματωθεί πιο σταθερά η αειφορία στο εκπαιδευτικό σύστημα της Σερβίας.

Ρουμανία

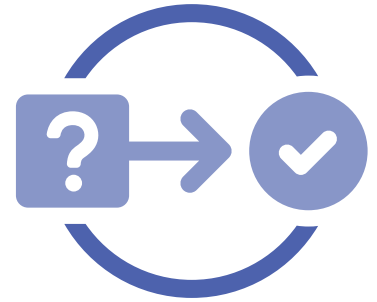
Στη Ρουμανία, η ενσωμάτωση της ΕΑΑ εμποδίζεται από τα περιορισμένα πολιτικά και νομικά πλαίσια που προσφέρουν μόνο γενικές αναφορές στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, χωρίς σαφείς οδηγίες ή αποτελεσματικούς μηχανισμούς παρακολούθησης. Σε θεσμικό επίπεδο, τα σχολεία συχνά στερούνται αυτονομίας και ενθάρρυνσης, στοιχεία απαραίτητα για την προώθηση διεπιστημονικών πρωτοβουλιών αειφορίας, εμποδίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ανάπτυξη συνεκτικών πρακτικών ΕΑΑ. Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις λόγω της απουσίας εξειδικευμένης κατάρτισης και κινήτρων για την ΕΑΑ, με αποτέλεσμα να βασίζονται στην ατομική παρακίνηση και όχι στη συστηματική υποστήριξη. Η αντιμετώπιση αυτών των αλληλένδετων κενών είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος όπου η εκπαίδευση για την αειφορία μπορεί να αναπτυχθεί σε όλα τα επίπεδα.

Αυστρία

Η Αυστρία επιδεικνύει σαφή πολιτική βούληση για την ΕΑΑ μέσω στρατηγικών εγγράφων, όπως η Αυστριακή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Ωστόσο, η πολιτική αυτή πρόθεση συχνά δεν συνοδεύεται από σταθερή υλοποίηση και αποδυναμώνεται λόγω της απουσίας ισχυρών μηχανισμών παρακολούθησης. Από νομική άποψη, δεν υπάρχει δεσμευτική απαίτηση για την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στα αναλυτικά προγράμματα ή στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, με αποτέλεσμα η ενσωμάτωση να είναι σε μεγάλο βαθμό εθελοντική. Από οικονομική άποψη, οι προσπάθειες για την ΕΑΑ εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση βάσει έργων και δεν βασίζονται σε σταθερό οικονομικό προγραμματισμό στο πλαίσιο των βασικών προϋπολογισμών για την εκπαίδευση. Σε θεσμικό επίπεδο, η ηγεσία και η στρατηγική κατεύθυνση για την ΕΑΑ παραμένουν ανεπαρκείς, με πολλά σχολεία και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να στερούνται αειφόρων μηχανισμών χρηματοδότησης. Για τους/τις εκπαιδευτικούς, η περιορισμένη ευαισθητοποίηση και η αντίληψη ότι η ΕΑΑ δεν σχετίζεται με τα γνωστικά τους αντικείμενα, σε συνδυασμό με την απουσία νομικής υποχρέωσης για κατάρτιση σχετικά με την ΕΑΑ, δυσχαιρένουν περαιτέρω την πρόοδο. Η γεφύρωση αυτών των προκλήσεων απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί η ενσωμάτωση της ΕΑΑ σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστρίας.

Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης

Στόχος: Δημιουργία ενός εκπαιδευτικού πλαισίου που να ευνοεί τις πρακτικές αειφορίας

Ελλάδα

Παρά ορισμένες ελπιδοφόρες εξελίξεις, η συστηματική εφαρμογή της ΕΑΑ στον τομέα των μαθησιακών περιβαλλόντων εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικούς περιορισμούς σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό τοπίο της Ελλάδας. Σε εθνικό επίπεδο, πρωτοβουλίες όπως το πρόγραμμα «Αθηνά» για την Ανάκαμψη και την Ανθεκτικότητα έφεραν νέα χρηματοδότηση για ενεργειακές αναβαθμίσεις και ψηφιακή υποδομή. Ωστόσο, αυτές οι πρωτοβουλίες παραμένουν περιορισμένες σε εύρος και αντίκτυπο, χωρίς ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για αειφόρο σχολική υποδομή ή εθνικά πρότυπα που να καθοδηγούν της λειτουργίες. Κεντρικοί ψηφιακοί πόροι όπως το υλικό του Εθνικού Συσσωρευτή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου “Φωτόδεντρο” παρέχουν υλικό για την ΕΑΑ με ανοιχτή πρόσβαση. Ωστόσο, η ενσωμάτωσή του στην καθημερινή διδακτική πρακτική παραμένει αποσπασματική. Σε θεσμικό επίπεδο, οι δήμοι συχνά στερούνται των απαραίτητων πόρων ή της ικανότητας να συγχρηματοδοτήσουν πράσινες αναβαθμίσεις, ενώ οι υφιστάμενες ανισότητες στις υποδομές – από την άνιση πρόσβαση στην τεχνολογία έως τη συνύπαρξη διαφορετικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε κοινές πανεπιστημιούπολεις – περιπλέκουν τη μετάβαση προς αειφόρα σχολικά περιβάλλοντα. Επιπλέον, οι προσπάθειες ανακαίνισης συχνά στερούνται διαφανών κριτηρίων και ολιστικού σχεδιασμού. Τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) στην Ελλάδα διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, προσφέροντας βιωματικά προγράμματα, εργαστήρια και κατάρτιση εκπαιδευτικών που προωθούν την οικολογική συνείδηση, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την υπεύθυνη ενασχόληση με το περιβάλλον. Ωστόσο, αντιμετωπίζουν διαρκείς προκλήσεις, λόγω της περιορισμένης χρηματοδότησης, της έλλειψης προσωπικού και δυσκολίες στην αναβάθμιση του εξοπλισμού και του εκπαιδευτικού υλικού. Παρ’ όλα αυτά, τα πιλοτικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και η χαρτογράφηση των υποδομών προσφέρουν μια βάση για πιο στρατηγικές παρεμβάσεις.

Κύπρος

Παρά την αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας της αειφορίας στην εκπαίδευση, η ενσωμάτωση της υπαίθριας και βιωματικής μάθησης στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου μπορεί να προωθηθεί περαιτέρω. Ενώ το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας υποστηρίζει τη μη τυπική μάθηση μέσω του Δικτύου Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), η κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης για συμμετοχή σε προγράμματα των ΚΠΕ αποτελεί πολλές φορές πρόκληση. Σε θεσμικό επίπεδο, πολλά σχολεία συνεχίζουν να δίνουν προτεραιότητα στη διδασκαλία εντός των σχολικών αιθουσών και να βασίζονται πρωτίστως στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για συμμετοχή σε υπαίθρια βιωματικά εκπαιδευτικά προγράμματα, αντί να αναπτύσσουν αντίστοιχα δικά τους. Επιπλέον τα σχολεία αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην ανάπτυξη ευρύτερων συνεργασιών και στην υιοθέτηση μιας ολιστικής σχολικής προσέγγισης η οποία να διαχέει την αειφορία σε όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί συχνά αισθάνονται απροετοίμαστοι/ες ή χωρίς την απαραίτητη υποστήριξη για τη μετάβαση από τα παραδοσιακά μοντέλα διδασκαλίας στη μάθηση μέσω της μεθόδου project (project based learning) και την υπαίθρια μάθηση, και αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά εμπόδια στην καινοτομία της πρακτικής της. Για να επιτευχθεί πρόοδος, χρειάζονται στρατηγικές επενδύσεις και συστηματικότερη υποστήριξη, ώστε η υπαίθρια και βιωματική μάθηση να ενσωματωθεί ουσιαστικά στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σερβία

Η εφαρμογή της ΕΑΑ παραμένει κατακερματισμένη σε βασικές πτυχές του εκπαιδευτικού συστήματος, παρά την ύπαρξη πολλά υποσχόμενων πρωτοβουλιών, όπως η συμμετοχή στο διεθνές πρόγραμμα Eco-Schools. Σε εθνικό επίπεδο, υπάρχει έλλειψη ολοκληρωμένης πολιτικής, χρηματοδότησης ή κανονιστικών πλαισίων για την

καθοδήγηση και την ενθάρρυνση της αειφόρου λειτουργίας των σχολείων, με αποτέλεσμα οι προσπάθειες να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον συντονισμό των ΜΚΟ και τις ατομικές πρωτοβουλίες των σχολείων. Χωρίς εθνικά πρότυπα ή επενδύσεις σε οικολογικές υποδομές, η μετάβαση προς ενεργειακά αποδοτικές και περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές δεν συντελείται με γοργό ρυθμό και συνέπεια. Σε θεσμικό επίπεδο, πολλοί δήμοι αντιμετωπίζουν δημοσιονομικούς περιορισμούς που εμποδίζουν τον εκσυγχρονισμό των σχολικών εγκαταστάσεων, ιδίως σε αγροτικές περιοχές όπου η πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία απαραίτητα για την ΕΑΑ είναι συχνά περιορισμένη, όπως για παράδειγμα προσομοιώσεις, πλατφόρμες συλλογής περιβαλλοντικών δεδομένων ή εικονικά εργαστήρια. Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, συχνά δεν λαμβάνουν επαρκή υποστήριξη, καθώς δεν διαθέτουν τον χρόνο, την κατάρτιση και τη συστηματική υποστήριξη που απαιτούνται για την εφαρμογή της Ολιστικής Σχολικής Προσέγγισης και της διαθεματικής προσέγγισης στα θέματα της Αειφόρου Ανάπτυξης. Η βιωματική μάθηση και η εκπαίδευση βασισμένη στον τόπο (place-based education) δεν αξιοποιείται επαρκώς, με μειωμένες ευκαιρίες για επαγγελματική ανάπτυξη σε αυτόν τον τομέα. Η αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών απαιτεί συντονισμένη δράση για την ενσωμάτωση της αειφορίας στις δομές, τη λειτουργία και τις παιδαγωγικές πρακτικές των σχολείων.

Ρουμανία

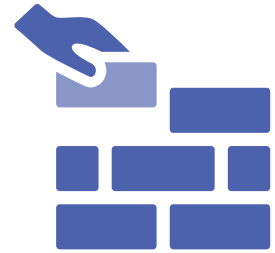
Στη Ρουμανία, συστημικά εμπόδια εξακολουθούν να περιορίζουν την ενσωμάτωση της αειφορίας στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, ιδίως λόγω οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών περιορισμών. Σε εθνικό επίπεδο, οι μηχανισμοί χρηματοδότησης εξακολουθούν να εστιάζονται στην κάλυψη βασικών αναγκών σε υποδομές – όπως θέρμανση και αποχέτευση – χωρίς να υποστηρίζουν κτιριακές αναβαθμίσεις που ενισχύουν την αειφορία. Ως αποτέλεσμα, οι θεσμικές προσπάθειες για τη δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος που να ανταποκρίνεται στις περιβαλλοντικές ανάγκες, παραμένουν ανεπαρκώς χρηματοδοτημένες, ιδίως σε αγροτικές περιοχές όπου οι ελλείψεις σε υποδομές, υποστήριξη και τεχνολογικά μέσα είναι εντονότερες. Όσον αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, συχνά δεν έχουν πρόσβαση σε τεχνολογικά εργαλεία προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες, πλατφόρμες προσομοίωσης για το κλίμα ή πόρους συμμετοχικού περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Η έλλειψη αυτή περιορίζει περαιτέρω τη δυνατότητά τους να εμπλέκουν ουσιαστικά τους/τις μαθητές/μαθήτριες σε ζητήματα αειφορίας. Οι αλληλεπικαλυπτόμενες αυτές προκλήσεις καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για επενδύσεις όχι μόνο σε υλικές υποδομές, αλλά και σε εργαλεία, επιμόρφωση και προσεγγίσεις προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες, οι οποίες θα ενδυναμώσουν τα σχολεία και τους/τις εκπαιδευτικούς ώστε να ηγηθούν της μετάβασης της χώρας προς την αειφόρο εκπαίδευση.

Αυστρία

Στην Αυστρία, παρά της επίσημες δεσμεύσεις για ενίσχυση της αειφόρου εκπαίδευσης, πολυάριθμες συστημικές προκλήσεις εξακολουθούν να εμποδίζουν την καθολική υλοποίηση της ΕΑΑ σε ολόκληρο το σχολικό σύστημα. Σε εθνικό επίπεδο, η αειφορία εξακολουθεί να υποεκπροσωπείται στον ομοσπονδιακό σχεδιασμό υποδομών, με αποτέλεσμα πολλά σχολικά κτίρια να στερούνται ενεργειακά αποδοτικού σχεδιασμού ή περιβαλλοντικής λειτουργικότητας. Επιπλέον, η απουσία πλαισίου αξιολόγησης για βασικές πρωτοβουλίες, όπως το 8-Point Plan for Digital Learning (Σχέδιο 8 σημείων για την ψηφιακή μάθηση), περιορίζει την ικανότητα μέτρησης της προόδου και της αποτελεσματικής προσαρμογής των στρατηγικών. Σημαντικό αποτελεί το γεγονός ότι οι κοινωνικές διαστάσεις της ΕΑΑ – συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας των φύλων, της ειρήνης, της παγκόσμιας πολιτότητας και της πολιτιστικής πολυμορφίας – δεν λαμβάνουν την απαιτούμενη προσοχή τόσο στην πολιτική, όσο και στην πράξη. Σε θεσμικό επίπεδο, οι δήμοι συχνά δυσκολεύονται λόγω των περιορισμένων πόρων για την αναβάθμιση των σχολικών υποδομών και τη διασφάλιση ισότιμης ψηφιακής πρόσβασης, ιδίως σε αγροτικές και κοινωνικά μειονεκτούσες περιοχές. Οι εκπαιδευτικοί, με τη σειρά τους, αντιμετωπίζουν ορισμένους περιορισμούς: από την έλλειψη χρόνου και εργαλείων για την εφαρμογή της ολιστικής σχολικής προσέγγισης στη σχολική μονάδα, έως την περιορισμένη υποστήριξη για την ενσωμάτωση κοινωνικών θεμάτων. Επιπλέον, η έλλειψη ειδικών φυσικών χώρων για βιωματική μάθηση – σχολικοί κήποι ή εργαστήρια – περιορίζει περαιτέρω την πρακτική ενασχόληση με την ΕΑΑ. Η γεφύρωση αυτών των πολύπλευρων προκλήσεων απαιτεί όχι μόνο ισχυρότερη πολιτική δέσμευση και χρηματοδότηση, αλλά και μια πιο ολιστική κατανόηση της αειφορίας που να περιλαμβάνει τόσο τις περιβαλλοντικές και τεχνολογικές, όσο και τις κοινωνικοπολιτισμικές διαστάσεις.

Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών

Στόχος: Να εξοπλίσουμε τους/τις εκπαιδευτικούς με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική υλοποίηση της ΕΑΑ.

Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η ουσιαστική ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) στην κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών παραμένει περιορισμένη, επειδή υπάρχουν ελλείψεις και κενά στη δομή, στη χρηματοδότηση και στην τεχνολογική υποστήριξη, σε εθνικό, θεσμικό και σχολικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, τα αρχικά πρότυπα για τους/τις εκπαιδευτικούς και τα πλαίσια αδειοδότησης άρχισαν μόλις πρόσφατα να ενσωματώνουν επαρκώς τις ικανότητες ΕΑΑ, ενώ η ειδική χρηματοδότηση για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων σε εθνικό επίπεδο παραμένει σποραδική. Η απουσία ενός κεντρικού μηχανισμού καταγραφής και αποτίμησης του βαθμού που οι εκπαιδευτικοί κατέχουν δεξιότητες και ικανότητες που αφορούν στην ΕΑΑ, αποδυναμώνει περαιτέρω τον στρατηγικό σχεδιασμό. Πέραν τούτου, διαφαίνεται πρόοδος στον τομέα της επιμόρφωσης, με την ύπαρξη προαιρετικών διαδικτυακών σεμιναρίων επιμόρφωσης αλλά και εκπαιδευτικού υλικού. Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής εργάζεται ως προς την δημιουργία σχετικών καταλόγων που να αφορούν σε αυτές τις ευκαιρίες διαδικτυακής επιμόρφωσης με σκοπό την ενίσχυση της συνοχής και προσβασιμότητας. Σε θεσμικό επίπεδο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια τα οποία αφορούν σε ευκαιρίες επιμόρφωσης στο εξωτερικό αλλά και προσωρινής αντικατάστασης του προσωπικού το οποίο θα συμμετέχει σε αυτά, στο υψηλό κόστος συμμετοχής ως επίσης και της ισχνής αναγνώρισης των προσπαθειών ενσωμάτωσης της ΕΑΑ στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα σχολεία σπάνια ενσωματώνουν στον ευρύτερο σχεδιασμό τους τα όσα προκύπτουν μέσα από τις επιμορφώσεις στις οποίες συμμετέχουν, ελαχιστοποιώντας έτσι τη θετική τους επίδραση. Οι ίδιοι/ίδιες εκπαιδευτικοί συχνά αναγκάζονται να επωμιστούν το οικονομικό και διοικητικό κόστος στην προσπάθεια τους να επιμορφωθούν και να ενσωματώνουν συστηματικά τις αρχές της ΕΑΑ στη μαθησιακή διαδικασία. Επιπλέον, αντιμετωπίζουν περαιτέρω προκλήσεις οι οποίες απορρέουν από κενά που πιθανόν να έχουν σε σχέση με την ψηφιακή τους ικανότητα, κακή διαδικτυακή συνδεσιμότητα και τον πολύ φόρτο εργασίας. Για την αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών, έχουν αναπτυχθεί ιδιωτικές πρωτοβουλίες από τους/τις ίδιους/ίδιες εκπαιδευτικούς οι οποίες στοχεύουν στην ανταλλαγή εκπαιδευτικού υλικού αλλά και εμπειρογνώμοσύνης. Η πλήρης αξιοποίηση της δυναμικής της ΕΑΑ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορεί να γίνει μέσα από μια συντονισμένη αλλαγή πολιτικής η οποία θα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συστηματική, συμπεριληπτική και διά βίου επαγγελματική ανάπτυξη, εξομαλύνοντας ταυτόχρονα τις όποιες δυσκολίες μπορεί να υπάρχουν και παρεμποδίζουν την ουσιαστική επιμόρφωση/κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Κύπρος

Στην Κύπρο, η προώθηση της ΕΑΑ αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με τις ικανότητες των εκπαιδευτικών, τη θεσμική υποστήριξη και την υιοθέτηση της εθνικής πολιτικής σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σε εθνικό επίπεδο, τα προγράμματα συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης που είναι προσαρμοσμένα στις ικανότητες της ΕΑΑ δεν είναι υποχρεωτικά. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί/πολλές εκπαιδευτικοί στερούνται δομημένης καθοδήγησης η οποία είναι απαραίτητη για να προωθούν την εκπαίδευση για την αειφορία με αυτοπεποίθηση και ουσιαστικό αντίκτυπο. Χωρίς σαφή κίνητρα ή θεσμική ενθάρρυνση, η συμμετοχή σε ευκαιρίες διεθνούς ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών παραμένει χαμηλή, απομονώνοντας περαιτέρω τους/τις εκπαιδευτικούς από την παγκόσμια καινοτομία στον τομέα της ΕΑΑ. Στα σχολεία, η έλλειψη κοινών πόρων, συντονιστών αειφορίας (ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ή δομών και δικτύων συνεργασίας εμποδίζει την ενσωμάτωση διεπιστημονικών και βασισμένων σε έργα προσεγγίσεων, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου κυριαρχούν οι αυστηρές απαιτήσεις των μαθημάτων. Σε ατομικό επίπεδο, οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων συχνά αισθάνονται ανεπαρκώς προετοιμασμένοι/ες για τη συμμετοχή τους σε αειφόρες πρωτοβουλίες, με αποτέλεσμα να περιορίζονται σε κάποιες εθελοντικές δράσεις. Οι προκλήσεις αυτές αντιμετωπίζονται στην Ανανεωμένη Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση 2030, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την καθοδήγηση των μελλοντικών δράσεων.

Σερβία

Στη Σερβία, η ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην κατάρτιση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών παραμένει μια σημαντική πρόκληση λόγω συστημικών κενών σε πολλαπλά επίπεδα. Σε εθνικό επίπεδο, το πλαίσιο κατάρτισης των εκπαιδευτικών δεν περιλαμβάνει ακόμη τις ικανότητες που σχετίζονται με την ΕΑΑ, και η αειφορία απουσιάζει από τα επίσημα κριτήρια για την αδειοδότηση των εκπαιδευτικών και την επαγγελματική τους εξέλιξη. Η απουσία συγκεκριμένης πολιτικής μειώνει το όποιο κίνητρο έχουν οι εκπαιδευτικοί για να δώσουν προτεραιότητα στην ΕΑΑ. Σε θεσμικό επίπεδο, η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη με έμφαση στην αειφορία δεν χρηματοδοτείται επαρκώς, ιδίως σε μικρότερες ή λιγότερο προνομιούχες κοινότητες, ενώ οι εκπαιδευτικοί που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης στην ΕΑΑ συχνά δεν λαμβάνουν αναγνώριση ή επαγγελματικά κίνητρα για να την εφαρμόσουν στην πράξη. Συνυπολογίζοντας τα παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε σύγχρονες, υψηλού επιπέδου πηγές και διαδραστικά εργαλεία που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την αποτελεσματική προώθηση της ΕΑΑ. Για την αντιμετώπιση των εμποδίων αυτών απαιτείται μια συντονισμένη εθνική προσπάθεια ενσωμάτωσης της αειφορίας στα προγράμματα κατάρτισης των εκπαιδευτικών, επένδυση στην επαγγελματική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και παροχή σαφών κινήτρων για τους/τις εκπαιδευτικούς ώστε να μπορούν να ηγηθούν προσπαθειών ενσωμάτωσης της ΕΑΑ σε όλα τα σχολεία της Σερβίας.

Ρουμανία

Στη Ρουμανία, το τοπίο της επαγγελματικής ανάπτυξης για την ΕΑΑ παραμένει κατακερματισμένο και σε μεγάλο βαθμό εθελοντικό, υπονομεύοντας τη συστημική ενσωμάτωση της αειφορίας σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Σε εθνικό επίπεδο, τα υπάρχοντα πλαίσια κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών δεν περιλαμβάνουν την ΕΑΑ, γεγονός που περιορίζει τη λογοδοσία αλλά και τη δέσμευση τους για εφαρμογή της ΕΑΑ στη μαθησιακή διαδικασία. Ενώ οι ΜΚΟ και τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ προσφέρουν περιστασιακά εργαστήρια και ευκαιρίες κατάρτισης, αυτά δεν προσφέρονται σε συστηματική βάση και η συμμετοχή συχνά επαφίεται στην ατομική πρωτοβουλία. Σε θεσμικό επίπεδο, υπάρχει έλλειψη συντονισμένης υποστήριξης προς τους/τις εκπαιδευτικούς ώστε να εφαρμόσουν στην πράξη αυτά για τα οποία επικорφώνονται ειδικά και με την απουσία κινήτρων ή προγραμμάτων μεντορισμού. Οι ίδιοι/ίδιες οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν συχνά έντονο ενδιαφέρον για θέματα αειφορίας, αλλά αντιμετωπίζουν προκλήσεις λόγω της περιορισμένης πρόσβασης σε διεπιστημονικό διδακτικό υλικό και των λιγοστών ευκαιριών για ανταλλαγή καλών πρακτικών με συναδέλφους. Για να αξιοποιηθεί πλήρως ο ρόλος και η δυναμική των εκπαιδευτικών στην Ρουμανία ως φορέων εκπαιδευτικής και κοινωνικής αλλαγής, είναι αναγκαίο η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) να ενταχθεί στα εθνικά πρότυπα κατάρτισης των εκπαιδευτικών και να συνοδεύεται από συστηματικές, καλά υποστηριζόμενες και συνεργατικές ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης.

Αυστρία

Στην Αυστρία, η ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην κατάρτιση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις οι οποίες αφορούν σε κενά πολιτικής και περιορισμούς πόρων. Σε εθνικό επίπεδο, οι πολιτικές για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών δεν επιβάλλουν την απόκτηση ικανοτήτων ΕΑΑ, και η αειφορία δεν ενσωματώνεται επίσημα στα πλαίσια αδειοδότησης ή στις ικανότητες που πρέπει να έχουν, μειώνοντας τα κίνητρα για συστηματική εφαρμογή. Σε θεσμικό επίπεδο, οι ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης που επικεντρώνονται στην ΕΑΑ συχνά δεν χρηματοδοτούνται επαρκώς και δεν είναι συστηματικά διαθέσιμες, ενώ οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν πρόσβαση σε ομάδες/φόρουμ συνεργασίας για ανταλλαγή καλών πρακτικών και λήψη σχετικής ανατροφοδότησης, πράγματα τα οποία είναι σημαντικά για την προώθηση καινοτόμων διδακτικών πρακτικών. Επιπλέον, πολλοί/πολλές εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν εμποδία σε σχέση με την τεχνολογία αφού μπορεί να έχουν περιορισμένες ψηφιακές ικανότητες και έτσι να αδυνατούν να χρησιμοποιούν διαδραστικά εργαλεία όπως προσομοιώσεις, εργαλεία ανάλυσης δεδομένων, ψηφιακής αφήγησης, τα οποία σχετίζονται με την ΕΑΑ. Η επίλυση αυτών των προκλήσεων απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες για την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στα πλαίσια πολιτικής, τη διαρκή χρηματοδότηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και την ενίσχυση των ψηφιακών τους δεξιοτήτων.

Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων

Στόχος: Προώθηση της συμμετοχής των νέων στις διαδικασίες λήψης απόφασης που αφορούν στην αειφορία

Ελλάδα

Η συμμετοχή των νέων στην ΕΑΑ αντιμετωπίζει πολύπλευρες προκλήσεις σε εθνικό, θεσμικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, παρά τους σημαντικούς παράγοντες που την ευνοούν. Σε εθνικό επίπεδο, η συμμετοχή των νέων στην ανάπτυξη πολιτικών και σε διαβουλεύσεις που αφορούν στα θέματα της ΕΑΑ παραμένει περιορισμένη, ενώ η κρατική χρηματοδότηση για προγράμματα αειφορίας που προωθούνται από νέους/νέες είναι σπάνια. Η απουσία μιας κεντρικής, εγκεκριμένης από την κυβέρνηση ψηφιακής πλατφόρμας για τη συνεργασία μεταξύ μαθητών και μαθητριών περιορίζει περαιτέρω τις ευκαιρίες για ουσιαστική συμμετοχή. Ωστόσο, τα εξωτερικά θεσμικά πλαίσια και η αναγνώριση που προσφέρουν τα προγράμματα για τη νεολαία της ΕΕ, της UNESCO, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, παρέχουν πολύτιμη υποστήριξη και κύρος. Σε θεσμικό επίπεδο, οι περιορισμένοι προϋπολογισμοί και οι συχνά τυπικές προσεγγίσεις στη συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών υπονομεύουν την ουσιαστική συμμετοχή των νέων. Παρ' όλα αυτά, τα θεσμοθετημένα μαθητικά συμβούλια στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η ισχυρή κουλτούρα μαθητικού εθελοντισμού προσφέρουν πολλά υποσχόμενες βάσεις για ενδυνάμωση της συμμετοχής. Τα πιλοτικά σχολεία αναδεικνύουν την αποτελεσματική αξιοποίηση δωρεάν ψηφιακών εργαλείων, υπογραμμίζοντας τις δυνατότητες και τη σπουδαιότητα των περιβαλλοντικών προγραμμάτων που υλοποιούνται από μαθητές και μαθήτριες. Ωστόσο, πολλοί/ές εκπαιδευτικοί επισημαίνουν την έλλειψη επαρκούς κατάρτισης και αυτοπεποίθησης για την προώθηση ουσιαστικής συμμετοχής των μαθητών και μαθητριών σε ηγετικούς ρόλους – ένα ζήτημα που επιτείνεται από τεχνολογικούς περιορισμούς, όπως οι χαμηλές ταχύτητες διαδικτύου και η περιορισμένη πρόσβαση σε λογισμικά συνεργασίας. Ο αυξημένος φόρτος εργασίας και οι πολλαπλές ευθύνες που αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί περιορίζουν περαιτέρω τη δυνατότητά τους να καθοδηγούν μαθητικές πρωτοβουλίες, ενώ η κουλτούρα ορισμένων σχολείων μπορεί να αποθαρρύνει τον ακτιβισμό, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος πολιτικοποίησης. Η αντιμετώπιση αυτών των αλληλένδετων προκλήσεων είναι κρίσιμη για την καλλιέργεια ενεργών και αυτόνομων νέων, ικανών να λειτουργούν ως βασικοί φορείς αειφορίας.

Κύπρος

Η Κύπρος έχει σημειώσει αξιόλογη πρόοδο στην αναγνώριση του καθοριστικού ρόλου της νεολαίας στην προώθηση της αειφορίας. Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών που σχετίζονται με την ΕΑΑ έχει ενισχυθεί, αλλά δεν έχει ακόμη θεσμοθετηθεί πλήρως. Σε εθνικό επίπεδο, το υφιστάμενο πλαίσιο παρέχει ορισμένες ευκαιρίες, αλλά δεν διασφαλίζει πάντοτε τη δομημένη και αποτελεσματική συμμετοχή των νέων στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση πρωτοβουλιών που προωθούν την αειφορία. Σε πολλές περιπτώσεις, η συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών εξακολουθεί να περιορίζεται σε παραδοσιακές μορφές, όπως τα μαθητικά συμβούλια ή οι σχολικές δραστηριότητες. Αν και πολύτιμες, αυτές οι μορφές συμμετοχής ασκούν συχνά περιορισμένη επιρροή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε θεσμικό ή πολιτικό επίπεδο. Διεθνείς πλατφόρμες όπως το Erasmus+ και φόρουμ νεολαίας για το κλίμα, προσφέρουν πολύτιμες ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή. Ωστόσο, η εμπλοκή των μαθητών/μαθητριών στην Κύπρο παραμένει σχετικά περιορισμένη, συχνά λόγω οικονομικών εμποδίων, περιορισμένης εμβέλειας των προγραμμάτων, μειωμένου ενδιαφέροντος συμμετοχής και ανεπαρκούς θεσμικής υποστήριξης. Επιπλέον, οι δομημένες ευκαιρίες για άμεσο διάλογο μεταξύ νέων, υπευθύνων χάραξης πολιτικής και εμπειρογνομόνων σε θέματα αειφορίας παραμένουν λίγες, γεγονός που μειώνει τις δυνατότητες των νέων ανθρώπων να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές προοπτικές και να συμβάλλουν ουσιαστικά στη συλλογική επίλυση προβλημάτων. Στο σχολικό πλαίσιο, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών στην προώθηση της αειφορίας οργανώνεται συχνά μέσω εξωσχολικών ή περιστασιακών δραστηριοτήτων. Αν και οι προσπάθειες αυτές είναι αξιόλογες, εξακολουθεί να απουσιάζει μια συστηματική προσέγγιση στην ανάπτυξη κρίσιμων δεξιοτήτων, όπως ο προηγμένος ψηφιακός αλφαριθμητισμός, οι δεξιότητες συνεργασίας και ενεργού πολιτότητας - δεξιότητες απαραίτητες για πιο ενεργή και διαρκή συμμετοχή. Οι εκπαιδευτικοί επίσης αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις, καθώς δεν διαθέτουν πάντοτε την αναγκαία κατάρτιση, τους πόρους ή τη θεσμική υποστήριξη που απαιτείται για την ουσιαστική

ενσωμάτωση των απόψεων των μαθητών/μαθητριών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με την προώθηση της αειφορίας. Ως αποτέλεσμα, η συμμετοχή συχνά βασίζεται σε κάποιες υφιστάμενες διαδικασίες που, αν και χρήσιμες, μπορεί να έχουν περιορισμένο εύρος και να μη συμπεριλαμβάνουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Σερβία

Στη Σερβία, η συμμετοχή των νέων στην πολιτική και την πρακτική της ΕΑΑ αντιμετωπίζει σημαντικά δομικά και πολιτισμικά εμπόδια σε εθνικό, θεσμικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση των πολιτικών στρατηγικών είναι μάλλον περιορισμένη, παρά την ύπαρξη συμβουλίων και οργανώσεων νέων, των οποίων η επιρροή στα εκπαιδευτικά προγράμματα αειφορίας παραμένει μέτρια. Από οικονομική άποψη, τα προγράμματα για νέους/νέες με έμφαση στην αειφορία είναι σπάνια και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από διεθνείς δωρητές ή την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών, γεγονός που εμποδίζει τη συνεπή και τοπικά καθοδηγούμενη συμμετοχή των νέων. Σε θεσμικό επίπεδο, δεν υπάρχει επίσημο νομικό πλαίσιο που να επιβάλλει ή να υποστηρίζει τη συμμετοχή των νέων στη λήψη αποφάσεων για την αειφορία σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, περιορίζοντας περαιτέρω τις ευκαιρίες για ουσιαστική συμμετοχή. Στα σχολεία, το περιβάλλον συχνά στερείται των απαραίτητων δομικών υποστηρικτικών μηχανισμών για πρωτοβουλίες αειφορίας που αναλαμβάνουν οι μαθητές/μαθήτριες, ενώ οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν συχνά ότι δεν διαθέτουν επαρκή κατάρτιση, χρόνο και θεσμική ενθάρρυνση για να προωθήσουν ηγετικές πρωτοβουλίες των νέων σε αυτόν τον τομέα. Υπάρχει έλλειψη τεχνολογικής υποδομής, με λίγες ειδικές ψηφιακές πλατφόρμες ή συντονισμένα μέσα για τη διευκόλυνση της συνεργασίας σε έργα αειφορίας μεταξύ σχολείων ή περιφερειών. Αυτές οι αλληλένδετες προκλήσεις υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη δημιουργίας πλαισίων, ικανοτήτων και πόρων που μπορούν να ενδυναμώσουν τη νεολαία στη Σερβία σε ενεργούς φορείς της αειφορίας.

Ρουμανία

Στη Ρουμανία, η ουσιαστική συμμετοχή των νέων στη χάραξη πολιτικής για την αειφορία και στη διαχείριση των σχολείων, παραμένει περιορισμένη, παρά την ύπαρξη επίσημων μηχανισμών όπως τα μαθητικά συμβούλια. Αυτές οι δομές σπάνια ενεργούν όσο αφορά τα θέματα περιβάλλοντος ή αειφορίας, περιορίζοντας την επιρροή των νέων στις αποφάσεις που επηρεάζουν το μαθησιακό περιβάλλον. Σε θεσμικό επίπεδο, ενώ υπάρχουν ορισμένα έργα αειφορίας που καθοδηγούνται από νέους/νέες, σπάνια ενσωματώνονται στα συστήματα αξιολόγησης ή επιβράβευσης των σχολείων, με αποτέλεσμα την περιορισμένη αναγνώριση και υποστήριξη των πρωτοβουλιών των μαθητών/μαθητριών. Επιπλέον, οι δραστηριότητες αειφορίας εξακολουθούν να καθοδηγούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς και όχι πραγματικά από τους/τις νέους/νέες, γεγονός που περιορίζει την αυθεντική συμμετοχή και την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων μεταξύ των μαθητών/μαθητριών. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί την ενίσχυση των πλαισίων συμμετοχής, τις συνεισφορές από τους/τις νέους/νέες στις θεσμικές πολιτικές και την προώθηση μιας κουλτούρας που εκτιμά και καλλιεργεί τις δράσεις αειφορίας, οι οποίες καθοδηγούνται από τους μαθητές/μαθήτριες.

Αυστρία

Στην Αυστρία, παρά τις επίσημες δεσμεύσεις για την ένταξη των νέων στις ατζέντες αειφορίας, η πραγματική συμμετοχή των νέων στην πολιτική και την πρακτική της ΕΑΑ παραμένει περιορισμένη και συχνά συμβολική. Οι περιθωριοποιημένοι/ες και ευάλωτοι/ες νέοι/νέες υποεκπροσωπούνται σε διαλόγους για την εθνική εκπαιδευτική πολιτική. Η οικονομική στήριξη για τις πρωτοβουλίες αειφορίας που καθοδηγούνται από νέους/νέες είναι ασυνεπής και σπάνια, γεγονός που περιορίζει περαιτέρω το εύρος και τη βιωσιμότητα της συμμετοχής τους. Σε θεσμικό επίπεδο, τα πλαίσια διακυβέρνησης σπάνια ενσωματώνουν δομημένους μηχανισμούς για τη συμμετοχή των νέων, παρόλο που η ενσωμάτωση αυτή τονίζεται στην Αυστριακή Στρατηγική για τη Νεολαία. Στα σχολεία, τα ηγετικά στελέχη όπως οι διευθυντές/διευθύντριες, συχνά υποτιμούν την ικανότητα των μαθητών/μαθητριών να ηγηθούν των προσπάθειών αειφορίας, ενώ οι τεχνολογικοί περιορισμοί – οι ανεπαρκείς ψηφιακές πλατφόρμες – περιορίζουν τη συνεργασία των νέων και μειώνουν τις ευκαιρίες να τεκμηριώσουν και να ενισχύσουν τον αντίκτυπό της. Αυτές οι αλληλοεπικαλυπτόμενες προκλήσεις υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης τόσο των πολιτικών πλαισίων, όσο και της σχολικής κουλτούρας, προκειμένου να ενδυναμωθούν οι νέοι στην Αυστρία ως ενεργοί φορείς αειφόρου αλλαγής.

Επιτάχυνση της δράσης σε τοπικό επίπεδο

Στόχος: Προώθηση της ΕΑΑ μέσω καινοτομίας και συνεργασιών σε επίπεδο κοινότητας

Ελλάδα

Η τοπική διακυβέρνηση και οι συνεργασίες μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων είναι σημαντικά, αλλά υποτιμημένα στοιχεία της ΕΑΑ, τα οποία αντιμετωπίζουν σημαντικούς περιορισμούς παρά τους πολλά υποσχόμενους παράγοντες που ευνοούν την εφαρμογή της ΕΑΑ. Σε εθνικό επίπεδο, η κατάργηση των σχολικών επιτροπών των μικρών δήμων έχει αποδυναμώσει την ικανότητα τοπικής διακυβέρνησης, ενώ η απουσία σαφών υπουργικών κατευθυντήριων γραμμών ή προγραμμάτων περιορίζει τον συντονισμό μεταξύ δήμων και σχολείων όσον αφορά τις προσπάθειες αειφορίας. Εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη νομικών πλαισίων για την επισημοποίηση των συνεργασιών μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων, γεγονός που δημιουργεί αβεβαιότητα και έλλειψη συνέπειας στη μεταξύ τους συνεργασία. Ωστόσο, ο νόμος 4936/2022 για το κλίμα, ο οποίος επιβάλλει την κατάρτιση δημοτικών σχεδίων δράσης για το κλίμα που μπορούν να περιλαμβάνουν σχολεία, αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη νομική βάση για μελλοντική ενσωμάτωση. Σε θεσμικό επίπεδο, οι δήμοι συχνά δεν διαθέτουν τον προϋπολογισμό, το προσωπικό και την εμπειρογνομosύνη για να εξασφαλίσουν εξωτερική χρηματοδότηση, ενώ οι συνεργασίες συχνά βασίζονται σε άτυπες προσωπικές επαφές και όχι σε επίσημες συμφωνίες, γεγονός που μειώνει τη βιωσιμότητα και την επεκτασιμότητα. Η αντίσταση της κοινότητας σε ορισμένες πρωτοβουλίες μάθησης μέσω της παροχής υπηρεσιών περιπλέκει περαιτέρω τη συμμετοχή. Παρ' όλα αυτά, πιλοτικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων όπως το LIFE και το Interreg παρέχουν επιτυχημένα μοντέλα συνεργασίας μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων, ενώ τα Περιφερειακά Εκπαιδευτικά Κέντρα λειτουργούν ως μεσάζοντες τοπικών συνεργασιών και διαμεσολαβητές. Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, οι ευκαιρίες πρακτικής μάθησης και μάθησης μέσω εμπειριών που συνδέονται με τοπικές προκλήσεις είναι σπάνιες, ενώ οι μεταθέσεις σε πολλά σχολεία εμποδίζουν τη συνέχεια των τοπικών συνεργασιών. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι τα δίκτυα εκπαιδευτικών της τοπικής κοινωνίας μοιράζονται ενεργά πρότυπα έργων που μπορούν να προσαρμοστούν, παρέχοντας έναν πολύτιμο πόρο από τη βάση προς την κορυφή.

Κύπρος

Στην Κύπρο, τα σχολεία λειτουργούν συχνά με σχετική αυτονομία από τις τοπικές τους κοινότητες, γεγονός που μπορεί να περιορίζει τις ευκαιρίες ανάπτυξης προσεγγίσεων προσαρμοσμένων στις τοπικές προκλήσεις της αειφορίας. Οι εθνικές πολιτικές δεν προσφέρουν επαρκή κίνητρα ή οδηγίες στα σχολεία για τη δικτύωση και συνεργασία με διάφορους φορείς, όπως πράσινες επιχειρήσεις, ΜΚΟ και δημοτικές αρχές. Αυτή η αίσθηση απομόνωσης είναι εντονότερη στις αγροτικές περιοχές, όπου οι οικονομικοί και άλλοι περιορισμοί θέτουν περαιτέρω εμπόδια για την αποτελεσματική τοπική συμμετοχή, εντείνοντας τις ανισότητες μεταξύ αστικών και αγροτικών σχολείων. Σε θεσμικό επίπεδο, η συνεργασία των σχολείων με την κοινότητα επικεντρώνεται κυρίως σε τοπικά συμβούλια αυτοδιοίκησης, ενώ η συνεργασία με άλλους βασικούς εταίρους, όπως περιβαλλοντικές οργανώσεις, ακαδημαϊκά ιδρύματα και τοπικές επιχειρήσεις, παραμένει περιορισμένη. Αυτή η περιορισμένη προσέγγιση μειώνει την πρόσβαση σε εξειδικευμένη γνώση και καινοτόμες πρακτικές. Επιπρόσθετα, πολλές πρωτοβουλίες αειφορίας μπορεί να μην έχουν ακόμη προσαρμοστεί επαρκώς στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τοπικών κοινοτήτων, γεγονός που περιορίζει τόσο τη συνάφειά τους, όσο και το επίπεδο συμμετοχής της κοινότητας. Όσον αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, ενδέχεται να διαθέτουν περιορισμένη κατάρτιση στην επιδίωξη, ανάπτυξη και ενίσχυση συνεργασιών με την κοινότητα και δεν είναι πάντα εξοικειωμένοι/ες με τις τοπικές προκλήσεις αειφορίας. Ως εκ τούτου, η διδασκαλία συχνά βασίζεται περισσότερο σε θεωρητικές προσεγγίσεις, με περιορισμένες ευκαιρίες για βιωματική και συνεργατική μάθηση που συνδέει τους μαθητές/μαθήτριες με πραγματικά ζητήματα αειφορίας. Η αντιμετώπιση αυτών των κενών απαιτεί στοχευμένες στρατηγικές για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων, την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών ως συνδετικών κρίκων και την προώθηση αποτελεσματικών πρακτικών ΕΑΑ σε τοπικό επίπεδο.

Σερβία

Σε εθνικό επίπεδο, οι στρατηγικές συχνά στερούνται ξεκάθαρων κινήτρων και μηχανισμών συντονισμού για την αποτελεσματική ευθυγράμμιση των τοπικών πρωτοβουλιών ΕΑΑ με ευρύτερους στρατηγικούς στόχους, με αποτέλεσμα οι φορείς της κοινότητας να εργάζονται σε σχετική απόκλιση από τα εθνικά πλαίσια. Η νομική αναγνώριση και υποστήριξη των κοινοτικών μοντέλων εκπαίδευσης που ενσωματώνουν τις αρχές της ΕΑΑ παραμένουν περιορισμένες, δημιουργώντας εμπόδια στην επίσημη συνεργασία. Σε τοπικό επίπεδο, οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν συχνά οικονομικούς περιορισμούς, καθώς δεν διαθέτουν επαρκείς προϋπολογισμούς και ανθρώπινους πόρους για τη διατήρηση κοινοτικών έργων αειφορίας που αφορούν τα σχολεία. Οι συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τοπικών επιχειρήσεων, ΜΚΟ και κοινοτικών οργανώσεων τείνουν να είναι σποραδικές και να βασίζονται σε συγκεκριμένα έργα και όχι συστηματικές, γεγονός που μειώνει τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπό τους. Στα σχολεία, η περιορισμένη σύνδεση με τις τοπικές οικολογικές πρωτοβουλίες σημαίνει ότι οι μαθητές/μαθήτριες χάνουν πολύτιμες ευκαιρίες για βιωματική μάθηση που συνδέει την εκπαίδευση με τις πραγματικές περιβαλλοντικές προκλήσεις. Αυτή η αποσύνδεση μειώνει τη χρησιμότητα και το μετασχηματιστικό δυναμικό της εκπαίδευσης για την αειφορία.

Ρουμανία

Στη Ρουμανία, οι οικονομικοί περιορισμοί σε εθνικό επίπεδο περιορίζουν σημαντικά την ικανότητα των σχολείων να συνεργάζονται ουσιαστικά με τις τοπικές κοινότητες σε πρωτοβουλίες αειφορίας. Η δημιουργία ενός ειδικού ταμείου μικρο-επιχορηγήσεων, το οποίο θα διανέμεται μέσω ετήσιων θεματικών προσκλήσεων, θα μπορούσε να προσφέρει ζωτική υποστήριξη στα σχολεία που επιδιώκουν να αναπτύξουν κοινοτικά προγράμματα. Ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ των ρουμανικών σχολείων και των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών -όπως ΜΚΟ, δήμοι και επιχειρήσεις- παραμένει σπάνια και συχνά άτυπη, εμποδίζοντας την ανάπτυξη συστημικών συνεργασιών που θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν την ΕΑΑ. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν σημαντικά γραφειοκρατικά εμπόδια που αποθαρρύνουν τις προσπάθειες για τη δημιουργία και τη διατήρηση συνεργασιών πέρα από την τάξη, γεγονός που αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την επέκταση της συμμετοχής της κοινότητας. Η αντιμετώπιση αυτών των αλληλένδετων προκλήσεων είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση ισχυρότερων συνεργιών μεταξύ σχολείου και κοινότητας, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν μια πιο αποτελεσματική, τοπικά εδραιωμένη εκπαίδευση για την αειφορία.

Αυστρία

Σε πολλές περιπτώσεις, οι κεντρικές διοικητικές δομές της εκπαίδευσης περιορίζουν την τοπική καινοτομία και την επεκτασιμότητα των κοινοτικών πρωτοβουλιών αειφορίας, δημιουργώντας μια δυναμική από πάνω προς τα κάτω που εμποδίζει την ανταπόκριση στις τοπικές ανάγκες. Τα νομικά πλαίσια συχνά δεν παρέχουν επαρκή υποστήριξη για συνεργασίες μεταξύ σχολείων και εξωτερικών φορέων, όπως ΜΚΟ και κοινοτικές οργανώσεις, ενώ οι περικοπές στον προϋπολογισμό που επηρεάζουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών περιορίζουν περαιτέρω τις ευκαιρίες συνεργασίας στον τομέα της ΕΑΑ. Σε θεσμικό επίπεδο, πολλά σχολεία δεν διαθέτουν ειδικούς προϋπολογισμούς και προσωπικό για να συνεργαστούν ενεργά με τους ενδιαφερόμενους φορείς της κοινότητας, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται λειτουργικά στεγανά που δεν συνδέονται με τις τοπικές κοινωνικές και τις οικολογικές πραγματικότητες. Οι πιθανοί εταίροι συχνά παραμένουν σε άγνοια των ευκαιριών συνεργασίας με εκπαιδευτικά ιδρύματα, περιορίζοντας την ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίου οφέλους. Από την πλευρά των εκπαιδευτικών, η άγνοια των τοπικών προκλήσεων αειφορίας και η ανεπαρκής θεσμική υποστήριξη εμποδίζουν την ικανότητά τους να ηγηθούν αποτελεσματικά κοινοτικών έργων ΕΑΑ. Η αντιμετώπιση αυτών των πολύπλευρων προκλήσεων είναι απαραίτητη για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης και ευαίσθητης εκπαίδευσης για την αειφορία.

Με βάση αυτές τις πληροφορίες, στην επόμενη ενότητα θα περιγραφούν στρατηγικές για την ενίσχυση της συνέργειας μεταξύ σχολείου και κοινότητας, ως κινητήριας δύναμης για μια αποτελεσματική και τοπικά κατάλληλη ΕΑΑ.

3. Προτάσεις πολιτικής

Τα κενά που εντοπίστηκαν στην Ελλάδα, την Κύπρο, τη Σερβία, τη Ρουμανία και την Αυστρία - σε εθνικό, θεσμικό και εκπαιδευτικό επίπεδο - αναδεικνύουν συστημικές αδυναμίες που περιορίζουν την αποτελεσματική ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) στις προαναφερθείσες χώρες. Για την αντιμετώπιση των κενών αυτών και τη μετάβαση από τη δέσμευση στην πράξη, έχει αναπτυχθεί ένα σύνολο στοχευμένων προτάσεων πολιτικής. Οι προτάσεις αυτές ανταποκρίνονται άμεσα στις προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί, με στόχο την ενίσχυση της διακυβέρνησης, τον μετασχηματισμό του μαθησιακού περιβάλλοντος, την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και των νέων, καθώς και την προώθηση της καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο.

Ελλάδα

Περιοχή προτεραιότητας	Προσδιορισμένα κενά	Σύσταση πολιτικής	Επίπεδο ²	Περιγραφή
1 Προώθηση πολιτικής	Αποδυνάμωση της τοπικής διακυβέρνησης μετά την κατάργηση των σχολικών επιτροπών των μικρών δήμων. Απουσία σαφών κατευθυντήριων γραμμών, κινήτρων ή νομικών πλαισίων για τον συντονισμό μεταξύ δήμων και σχολείων στον τομέα της Αειφόρου Ανάπτυξης. Οι δήμοι δεν διαθέτουν τους πόρους και την εμπειρογνωμοσύνη για να διατηρήσουν συνεργασίες ή να έχουν πρόσβαση σε εξωτερική χρηματοδότηση. Η συνεργασία παραμένει άτυπη, βασίζεται σε προσωπικές επαφές και αντιμετωπίζει περιστασιακή αντίσταση από τις τοπικές κοινότητες. Τα προγράμματα σχολικής υποδομής συχνά εφαρμόζουν ασαφή και ανακόλουθα κριτήρια επιλογής.	Οριστικοποίηση της στρατηγικής της Ελλάδας για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2025-30	Ε & Θ	Να ξεκινήσουν και να επιταχυνθούν οι διαυπουργικές διαπραγματεύσεις, ώστε να εγκριθεί το συντομότερο δυνατόν μια ειδική στρατηγική για την αειφόρο και ισότιμη ανάπτυξη, με βάση την υφιστάμενη Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο και Ισότιμη Ανάπτυξη 2030. Το διάταγμα θα πρέπει: (α) να απαριθμεί τους δείκτες SDG 4.7, (β) να θέτει ετήσιους στόχους, (γ) να προσδιορίζει τις πηγές χρηματοδότησης (εθνικές + ΕΕ) και (δ) να αναθέτει τις κύριες ευθύνες. Ένας τριετής πιλοτικός κύκλος με ενδιάμεση επανεξέταση θα εξασφαλίσει ότι οι πολιτικές θα έχουν αρκετό περιθώριο για ουσιαστική εφαρμογή, διορθώνοντας το σημερινό πρότυπο «ανακοίνωση και βιασύνη».

2 Ε = Εθνικό; Θ = Θεσμικό; Ε = Εκπαιδευτικό

2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Δεν υπάρχει ολοκληρωμένο πρόγραμμα ή πρότυπα για βιώσιμες σχολικές υποδομές. Οι πρωτοβουλίες χρηματοδότησης (π.χ. «Αθηνά») παραμένουν περιορισμένες σε εύρος. Οι υπάρχοντες ψηφιακοί πόροι (π.χ. Photodentro) δεν αξιοποιούνται επαρκώς και δεν ενσωματώνονται συστηματικά στη διδασκαλία. Οι δήμοι δεν διαθέτουν τα απαραίτητα κεφάλαια και τη δυνατότητα συγχρηματοδότησης για έργα αειφορίας. Τα σχολεία αντιμετωπίζουν ανισότητες στην πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία, συχνά βασιζόμενα στη βοήθεια των γονέων. Οι κοινόχρηστοι χώροι στέγασης των πανεπιστημίων και οι ελλείψεις στον τομέα της προσβασιμότητας εμποδίζουν την ασφαλή και αειφόρο διαχείριση. Τα έργα ανακαίνισης διέπονται από προσωρινές διαδικασίες υποβολής εκθέσεων, ασαφή κριτήρια και αποσπασματικές αναβαθμίσεις χωρίς ολιστικό σχεδιασμό.	Εφαρμογή του σχεδίου για ασφαλή και αειφόρο σχολική υποδομή	E & Θ	Συγχώνευση των προγραμμάτων χρηματοδότησης που εστιάζουν στην ενεργειακή αναβάθμιση, όπως το «Αθηνά», με κριτήρια που αφορούν τον κίνδυνο από καταστροφές (αντισεισμική αναβάθμιση, σχεδιασμός ανθεκτικός στη θερμότητα, αντιπλημμυρική διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου) και έναρξη εφαρμογής τους ως ενιαίου σχεδίου για ασφαλή και αειφόρα σχολεία. Τα σχολεία συμπληρώνουν έλεγχο κινδύνου και εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέσω ενός διαδικτυακού εργαλείου. Οι τοποθεσίες υψηλού κινδύνου λαμβάνουν επιχορηγήσεις προτεραιότητας και τεχνική εποπτεία. Το Σχέδιο εφαρμόζει το άρθρο 16 του Νόμου για το Κλίμα 4936/2022, αντιμετωπίζοντας τις υποδομές ως μοχλό προσαρμογής και μετριασμού.
3 Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Τα πλαίσια προδιαγραφών, αδειοδότησης και προαγωγής των εκπαιδευτικών δεν επιβάλλουν την απόκτηση ικανοτήτων ΕΑΑ. Η χρηματοδότηση για την εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο είναι περιορισμένη και άνιση. Δεν υπάρχει κεντρικό σύστημα για την παρακολούθηση των προσόντων των εκπαιδευτικών στον τομέα της ΕΑΑ. Οι εκπαιδευτικοί συχνά χρηματοδοτούν οι ίδιοι και προγραμματίζουν τις δραστηριότητές τους στον τομέα της ΕΑΑ. Οι περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες, η αδύναμη συνδεσιμότητα και τα κενά στις ικανότητες εμποδίζουν την αποτελεσματική χρήση των διαδικτυακών πόρων. Ο βαρύς φόρτος εργασίας και οι πολλαπλές σχολικές υποχρεώσεις μειώνουν την ικανότητα για τη διεξαγωγή μακροπρόθεσμων προγραμμάτων. Οι χαμηλοί μισθοί αποθαρρύνουν την πρόσθετη μη αμειβόμενη δέσμευση.	Δημιουργία ενός κέντρου υποστήριξης για την ανάπτυξη έργων της ΕΕ	E & E	Οι κεντρικές αρχές θα πρέπει να υποστηρίζουν τις ελληνικές εθνικές υπηρεσίες για το πρόγραμμα Erasmus+, ώστε να μπορούν να συνδιοργανώνουν ένα ετήσιο διαδικτυακό «κέντρο προετοιμασίας για έργα της ΕΕ» για εκπαιδευτικές μονάδες. Το κέντρο αυτό θα προσφέρει δωρεάν μηνιαία διαδικτυακά σεμινάρια σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων, προσαρμοσμένα στις εκπαιδευτικές μονάδες, ένα εργαλείο κατάρτισης προϋπολογισμού στην ελληνική γλώσσα και μια πλατφόρμα με τη βοήθεια τεχνητής νοημοσύνης που μετατρέπει τις ιδέες των σχολείων σε μορφές προτάσεων Erasmus+. Ένα γραφείο υποστήριξης μπορεί να διανέμει πρότυπα πακέτα εργασίας και να μοιράζεται τα σχόλια των αξιολογητών. Με τη μείωση των γραφειοκρατικών εμποδίων, το κέντρο ενεργοποιεί κονδύλια της ΕΕ για σχολεία της υπαίθρου που επί του παρόντος δεν συμμετέχουν σε ανταγωνιστικές προσκλήσεις υποβολής προτάσεων, ενισχύοντας άμεσα τις ικανότητες των εκπαιδευτικών και τους θεσμικούς πόρους.

4 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων	Οι νέοι/νέες έχουν περιορισμένη συμμετοχή στο σχεδιασμό και τη διαβούλευση για την πολιτική της ΕΑΑ. Η κρατική χρηματοδότηση για προγράμματα αειφορίας που υλοποιούνται από νέους/νέες είναι περιορισμένη. Δεν υπάρχει κανένας ψηφιακός σταθμός που να υποστηρίζεται από την κυβέρνηση για τη συνεργασία των μαθητών σε θέματα ΕΑΑ. Οι προϋπολογισμοί των σχολείων και των δήμων σπάνια υποστηρίζουν προγράμματα ΕΑΑ που υλοποιούνται από νέους/νέες. Η συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών είναι συχνά συμβολική, αποθαρρύνοντας την πραγματική εμπλοκή της.	Υιοθέτηση εθνικού χάρτη για το κλίμα και την ΕΑΑ για τη νεολαία	Ε & Θ	Συν-δημιουργία, με οργανώσεις νεολαίας, ενός Χάρτη που θα προβλέπει: εκλεγμένα Μαθητικά Συμβούλια για το Κλίμα/ΕΑΑ σε κάθε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δύο περιφερειακούς εκπροσώπους της νεολαίας και μια ετήσια σύνοδο της Νεολαίας στο Κοινοβούλιο που θα τροφοδοτεί άμεσα τις υπάρχουσες πρωτοβουλίες, όπως η εθνική έκθεση προόδου για τον Νόμο 4936/2022 για το Κλίμα. Ιδανικά, οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες που θα υπογράψουν τον Χάρτη θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε επιπλέον μικροχρηματοδοτήσεις για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι μαθητές/μαθήτριες. Ο Χάρτης αυτός θα ενσωματώσει την ουσιαστική συμμετοχή στο πλαίσιο της νομοθεσίας, θα καλύψει το τρέχον κενό της συμβολικής συμμετοχής και θα ευθυγραμμιστεί με την έκκληση της UNESCO να «μην μείνει κανένας μαθητής/μαθήτρια πίσω».
5 Επιτάχυνση της δράσης σε τοπικό επίπεδο	Η τοπική διακυβέρνηση αποδυναμώθηκε μετά την κατάργηση των σχολικών επιτροπών των μικρών δήμων. Δεν υπάρχουν υπουργικές κατευθυντήριες γραμμές, κίνητρα ή νομικά πλαίσια για την υποστήριξη του συντονισμού μεταξύ δήμων και σχολείων σε θέματα ΕΑΑ. Οι δήμοι δεν διαθέτουν τους πόρους και την εμπειρογνωμοσύνη για να υποβάλουν αίτηση για εξωτερική χρηματοδότηση. Οι συνεργασίες είναι άτυπες και βασίζονται σε προσωπικές επαφές. Οι επίσημες συμφωνίες (Μνημόνια Συνεργασίας) είναι σπάνιες. Τα προγράμματα μάθησης μέσω της παροχής υπηρεσιών αντιμετωπίζουν μερικές φορές αντίσταση, όταν θεωρούνται ανταγωνιστικά προς τις τοπικές επιχειρήσεις. Η επιλογή των σχολείων για την αναβάθμιση των υποδομών συχνά στερείται διαφάνειας.	Επαναφορά και ενδυνάμωση των σχολικών επιτροπών	Ε & Θ	Επαναφορά των καταργημένων σχολικών επιτροπών και μετονομασία των υφιστάμενων σε «Επιτροπές Σχολικής Αειφορίας» (ΕΣΑ) και ανάθεση διπλού ρόλου σε αυτές: (α) συν-σχεδιασμός τοπικών έργων ΕΑΑ με τις οργανώσεις γονέων και τις δημοτικές υπηρεσίες, (β) λειτουργία ως πρώτος αξιολογητής της ετήσιας αυτοαξιολόγησης κάθε σχολείου σύμφωνα με τον νόμο 4692/2020, προσθέτοντας μια διάσταση αειφορίας. Κάθε ΕΣΑ θα λαμβάνει μια μικρή επιχορήγηση ανά μαθητή. Αυτή η θεσμική λύση αποκαθιστά τη χαμένη γεφύρωση διακυβέρνησης μεταξύ δήμων, σχολείων και οικογενειών, επιταχύνει την τοπική δράση και βασίζεται στην τεκμηριωμένη επιτυχία του προηγούμενου μοντέλου σχολικών επιτροπών.

Κύπρος

Περιοχή προτεραιότητας	Προσδιορισμένα κενά	Σύσταση πολιτικής	Επίπεδο ³	Περιγραφή
1 Πρώθηση πολιτικής	Υποχρεωτικές πολιτικές ΕΑΑ για την προσχολική και δημοτική εκπαίδευση, αλλά όχι για τη δευτεροβάθμια. Αποσπασματική εφαρμογή της ΕΑΑ. Περιορισμένος συντονισμός μεταξύ υπουργείων/ τοπικών αρχών. Προαιρετικός σχεδιασμός και εφαρμογή της Αειφόρου Περιβαλλοντικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η ΕΑΑ δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί με διαθεματικό τρόπο στα γνωστικά αντικείμενα. Περιορισμένη διεπιστημονική συνεργασία.	Ενίσχυση των αναλυτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη και την πράσινη μετάβαση	E & Θ	Ενίσχυση των αναλυτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη και την πράσινη μετάβαση μέσω προγραμμάτων που προάγουν τις ικανότητες, με έμφαση στην αειφορία και το περιβάλλον, την ενεργό πολιτότητα, την πράσινη καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και τον ψηφιακό γραμματισμό.
1 Πρώθηση πολιτικής	Περιορισμένη συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα ΕΑΑ. Έλλειψη συντονισμού πολιτικών και αξιοποίησης ευρωπαϊκών και παγκόσμιων πλατφορμών για τη διάχυση της γνώσης και τη χρηματοδότηση.	Ενίσχυση της διεθνούς θέσης της Κύπρου	E	Ενδυνάμωση της παρουσίας της Κύπρου σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς για την ΕΑΑ και την πράσινη μετάβαση. Ενίσχυση της συμμετοχής σε διεθνή δίκτυα, μεταφορά τεχνογνωσίας και προώθηση πολιτικών μέσω διμερών και πολυμερών συνεργασιών και δικτύων. Αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών μηχανισμών χρηματοδότησης για την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών στρατηγικών.
2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Έμφαση στη μάθηση εντός των αιθουσών διδασκαλίας, περιορίζοντας τις ευκαιρίες για υπαίθρια μάθηση. Προκλήσεις προς μια ολιστική προσέγγιση του εκπαιδευτικού ιδρύματος προς την αειφορία. Περιορισμένες συνεργασίες μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Σχετικά περιορισμένη ενσωμάτωση των προσεγγίσεων της μάθησης σε εξωτερικούς χώρους και βιωματικής μάθησης στα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται περιστασιακά απροετοίμαστοι στο να εφαρμόσουν έργα (projects) και ολιστικές σχολικές προσεγγίσεις για την αειφορία.	Καθιέρωση μιας σχολικής ολιστικής προσέγγισης	Θ & E	Εισαγωγή της ολιστικής σχολικής προσέγγισης σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες μέσω της προώθησης παιδαγωγικών μεθόδων, εκπαιδευτικών εργαλείων, αλλαγών στις υποδομές (πράσινες τεχνολογίες), στη λειτουργία και τη διακυβέρνηση των σχολείων. Ενδυνάμωση των συνεργειών μεταξύ σχολείων και τοπικών κοινοτήτων για την προώθηση της αειφόρου τοπικής ανάπτυξης και αλλαγής/μετασχηματισμού.

2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Απουσία μιας ενιαίας κεντρικής τράπεζας υλικού που να αφορά στην ΕΑΑ. Ανεπαρκής διαθεματική ενσωμάτωση της ΕΑΑ. Εξάρτηση από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την αυτοπεποίθηση και την κατάρτιση που απαιτείται για την εφαρμογή των ικανοτήτων της ΕΑΑ. Υπερβολική εξάρτηση από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Ενίσχυση της υποστήριξη των εκπαιδευτικών στη χρήση καινοτόμων εργαλείων και παιδαγωγικών μεθόδων.	Αναθεώρηση εκπαιδευτικού υλικού	Θ & Ε	Αναθεώρηση του υφιστάμενου εκπαιδευτικού υλικού για την ΕΑΑ και προσαρμογή του στις σύγχρονες τάσεις και παιδαγωγικές προσεγγίσεις της ΕΑΑ, με έμφαση στην παιχνιδοποίηση, τα σενάρια πραγματικής ζωής, την επίλυση προβλημάτων, τη βιωματική και διερευνητική μάθηση. Η πρωτοβουλία αυτή θα υποστηρίξει την εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος της ΕΑΑ και θα ενισχύσει τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες, αξιοποιώντας τόσο τις παιδαγωγικές μεθόδους της ΕΑΑ, όσο και τα ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία.
2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Περιορισμένη ικανότητα των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) να φιλοξενήσουν την ευρύτερη κοινωνία των πολιτών. Εξάρτηση από τα ΚΠΕ για τη μάθηση εκτός των αιθουσών διδασκαλίας. Τα σχολεία δεν αναπτύσσουν δικά τους αντίστοιχα προγράμματα.	Ενίσχυση της μη τυπικής μάθησης	Θ	Επέκταση των προγραμμάτων του Κρατικού Δικτύου Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην ευρύτερη κοινωνία των πολιτών, με παράλληλη αναβάθμιση των υποδομών τους, ώστε να ευθυγραμμιστούν πλήρως με τις απαιτήσεις της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Ταυτόχρονα, ενθάρρυνση και υποστήριξη των σχολείων στη χρήση των σχολικών πράσινων χώρων ως χώρων μάθησης, καθώς και στην ανάπτυξη προγραμμάτων μάθησης σε εξωτερικούς χώρους, όπου το τοπικό και φυσικό περιβάλλον μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες βιωματικής μάθησης και να καλλιεργήσουν τη σύνδεση με την κοινότητα.
3 Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Έλλειψη ισχυρών μηχανισμών παρακολούθησης και ανατροφοδότησης για την αξιολόγηση της εφαρμογής της ΕΑΑ. Περιορισμένος αριθμός συντονιστών και ομάδων αειφορίας στα σχολεία, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί δεν αισθάνονται έτοιμοι/ες να υιοθετήσουν νέες διδακτικές πρακτικές για την αειφορία χωρίς δομημένη καθοδήγηση ή μηχανισμούς ανατροφοδότησης.	Εφαρμογή μηχανισμών αυτοβελτίωσης μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων	Θ & Ε	Ανάπτυξη μηχανισμών που προωθούν την αυτοβελτίωση και ενισχύουν τη συστηματική ενσωμάτωση της αειφορίας στα σχολεία μέσω της δημιουργίας και εφαρμογής προτύπου πιστοποίησης. Αποτελεσματικοί μηχανισμοί ανατροφοδότησης είναι απαραίτητοι για την ευθυγράμμιση των δράσεων αειφορίας σε επίπεδο σχολείου με τους εθνικούς στόχους και για τη διασφάλιση της συνεχούς βελτίωσης. Οι κύκλοι αυτοί μπορούν να περιλαμβάνουν τακτικές εκθέσεις, παρακολούθηση και συνεργατικές συνεδρίες αξιολόγησης, καθώς και πιστοποίηση ISO για αειφόρα σχολεία, με τη συμμετοχή τόσο των σχολείων όσο και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

3 Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Τα σχολεία στερούνται δομημένης καθοδήγησης, διεπιστημονικής υποστήριξης ή κινήτρων για την ουσιαστική δέσμευση των εκπαιδευτικών προς την αιεφορία. Έλλειψη συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης στον τομέα της ΕΑΑ, εθελοντική κατάρτιση σε ικανότητες που αφορούν στην ΕΑΑ, έλλειψη αυτοπεποίθησης στην εφαρμογή της ΕΑΑ.	Επαγγελματική ανάπτυξη για εκπαιδευτικούς	Θ & Ε	Αναθεώρηση των προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς, διευθυντές/διευθύντριες και στελέχη εκπαίδευσης. Ενίσχυση της κατανόησής τους σχετικά με το περιεχόμενο, τις μεθοδολογίες διδασκαλίας και τις στρατηγικές που σχετίζονται με την αιεφορία, τα περιβαλλοντικά ζητήματα, την πράσινη μετάβαση, καθώς και την οργάνωση και διαχείριση αιεφόρων ιδρυμάτων. Εισαγωγή προγραμμάτων καθοδήγησης, στα οποία έμπειροι/ες εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τους/τις συναδέλφους τους στην εφαρμογή πρακτικών αιεφορίας και στην ενασχόληση με τη διεπιστημονική προσέγγιση της διδασκαλίας.
4 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων	Ανεπαρκής συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στο σχολείο. Ανεπαρκής υποστήριξη των πρωτοβουλιών των νέων. Σχετικά χαμηλή συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα. Οι εκπαιδευτικοί, η σχολική διοίκηση και οι τοπικές αρχές δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι/ες ώστε να προωθήσουν την ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών και των νέων σε αποφάσεις που αφορούν στην καθημερινότητά τους ή σε αποφάσεις που τους/τις αφορούν άμεσα.	Ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στη λήψη αποφάσεων για ζητήματα ΑΑ	Θ & Ε	Η συμμετοχή των νέων στην προσπάθεια προώθησης της αιεφορίας, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να ενισχυθεί μέσα από την ανάθεση στους/στις μαθητές/μαθήτριες, νέους και νέες πραγματικών και ουσιαστικών ρόλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, η αναζήτηση οικονομικής ενίσχυσης και υποστήριξης από αρμόδιους εθνικούς φορείς μπορεί να διευρύνει την πρόσβαση σε διεθνή προγράμματα κατάρτισης που να αναπτύσσουν δεξιότητες συμμετοχικότητας, ενώ ο τακτικός διάλογος με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και εμπειρογνώμονες θα διασφαλίσει ότι η φωνή των νέων θα συνεχίσει να ακούγεται και να λαμβάνεται υπόψη.
5 Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο	Έλλειψη θεσμοθετημένων κινήτρων ή προγραμμάτων αναγνώρισης που να ενθαρρύνουν την προώθηση της αιεφορίας. Τα σχολεία ενδέχεται να στερούνται κινήτρων ή καθοδήγησης για την ανάπτυξη καινοτόμων πρακτικών στον τομέα της αιεφορίας.	Κίνητρα για καινοτομία στις πρακτικές αιεφορίας των σχολείων	Ε & Θ	Προγράμματα βράβευσης και αναγνώρισης μπορούν να λειτουργήσουν ως ισχυρό κίνητρο για τα σχολεία ώστε να καινοτομήσουν στις προσπάθειές τους να εμπλακούν και να αντιμετωπίσουν τοπικά ζητήματα αιεφορίας. Εθνικά ή περιφερειακά βραβεία, πιστοποιήσεις ή προγράμματα αναγνώρισης μπορούν να επιβραβεύουν τα σχολεία για τις υποδειγματικές πρακτικές τους στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ μέσα στα αναλυτικά προγράμματα, τις λειτουργίες και τις δράσεις τους προς την τοπική κοινότητα.
5 Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο	Οι συνεργασίες των σχολείων περιορίζονται κυρίως σε τοπικά ή κοινοτικά συμβούλια και δεν ενσωματώνουν σε ικανοποιητικό βαθμό τη συνεργασία με ΜΚΟ, επιχειρήσεις και ακαδημαϊκούς φορείς. Οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν την απαραίτητη κατάρτιση για τη δημιουργία και την προώθηση τοπικών συνεργασιών.	Ενίσχυση της συμμετοχής στην κοινότητα	Θ & Ε	Ενίσχυση των δεσμών των σχολείων με τις τοπικές αρχές, τις επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια και τις ΜΚΟ, καθώς και ενθάρρυνση της από κοινού ανάπτυξης προγραμμάτων που αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις και ζητήματα αιεφορίας.

Σερβία

Περιοχή προτεραιότητας	Προσδιορισμένα κενά	Σύσταση πολιτικής	Επίπεδο ¹	Περιγραφή
1 Πρώθηση πολιτικής	Η Σερβία δεν διαθέτει ειδική εθνική πολιτική για την ΕΑΑ, υποχρεωτικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών και επαρκή κρατική χρηματοδότηση, με αποτέλεσμα οι πρωτοβουλίες αιεφορίας να είναι κατακερματισμένες και να εξαρτώνται από εξωτερική υποστήριξη. Οι περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές έχουν αδύναμο συντονισμό και εποπτεία, και τα σχολεία – ιδίως σε περιοχές με ανεπαρκή χρηματοδότηση– δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε πόρους για την αποτελεσματική εφαρμογή της ΕΑΑ. Πολλοί εκπαιδευτικοί και διευθυντές/διευθύντριες σχολείων δεν είναι εξοικειωμένοι/ες με τα πλαίσια της ΕΑΑ και δεν έχουν θεσμικές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα οι πρωτοβουλίες αιεφορίας να είναι σε μεγάλο βαθμό εθελοντικές.	Ενίσχυση των εθνικών πλαισίων ΕΑΑ	E	Η Σερβία θα πρέπει να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ΕΑΑ, η οποία θα είναι ευθυγραμμισμένη με τα διεθνή πλαίσια και θα ενσωματώνει την ΕΑΑ στην εθνική νομοθεσία για την εκπαίδευση με σαφή και μετρήσιμα μαθησιακά αποτελέσματα. Η ειδική εθνική χρηματοδότηση (μέσω των αρμόδιων υπουργείων που είναι υπεύθυνα για την εκπαίδευση και/ή το περιβάλλον) για την ΕΑΑ είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η σταθερή μακροχρόνια εφαρμογή.
			Θ	Σε θεσμικό επίπεδο, η εισαγωγή περιφερειακών συντονιστών ΕΑΑ θα ενίσχυε την επικοινωνία, την υποστήριξη και τη λογοδοσία, ιδίως σε περιοχές με περιορισμένους πόρους. Θα πρέπει να αναπτυχθούν περιφερειακοί μηχανισμοί χρηματοδότησης για τη μείωση των ανισοτήτων και την υποστήριξη των τοπικών προσπαθειών ΕΑΑ.
			E	Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, θα πρέπει να θεσπιστούν υποχρεωτικά προγράμματα ευαισθητοποίησης για την ΕΑΑ για τους/τις διευθυντές/διευθύντριες σχολείων, ενισχύοντας τον ρόλο τους στην ηγεσία πρωτοβουλιών αιεφορίας. Τα σχολεία θα πρέπει να υποχρεώνονται να αναπτύσσουν πλάνα αιεφορίας για την ΕΑΑ, προκειμένου να τα ενσωματώσουν στις πρακτικές των σχολικών ιδρυμάτων.
2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Η Σερβία στερείται εθνικής υποστήριξης, χρηματοδότησης και νομοθετικών πλαισίων για τη βιώσιμη λειτουργία των σχολείων, με τη συμμετοχή των οικολογικών σχολείων να καθοδηγείται κυρίως από ΜΚΟ και όχι από πολιτικές. Πολλοί δήμοι και σχολεία, ιδίως στις αγροτικές περιοχές, αντιμετωπίζουν περιορισμούς στον προϋπολογισμό και την τεχνολογία, οι οποίοι θέτουν φραγμούς στην πράσινη υποδομή και τα ψηφιακά εργαλεία για τη μάθηση της ΕΑΑ. Οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν περιορισμένο χρόνο, πόρους και κατάρτιση για την εφαρμογή προγραμμάτων αιεφορίας σε ολόκληρο το σχολείο ή εμπειρικών προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της μάθησης σε εξωτερικούς χώρους και με βάση τον τόπο.	Πρασινίζοντας τα σχολεία	E	Σε εθνικό επίπεδο, η Σερβία θα πρέπει να θεσπίσει εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τα οικολογικά σχολεία με σαφή πρότυπα αιεφορίας και να δημιουργήσει ένα Ταμείο Πράσινης Υποδομής για τη στήριξη της αναβάθμισης των σχολείων, της ενεργειακής απόδοσης και των χώρων πρασίνου.
			Θ	Σε θεσμικό επίπεδο, θα πρέπει να χορηγούνται στοχευμένες περιφερειακές επιχορηγήσεις για τη βελτίωση της ψηφιακής πρόσβασης για την ΕΑΑ, ιδίως σε σχολεία με ανεπαρκή εξοπλισμό. Θα πρέπει να δημιουργηθούν τοπικά οικολογικά δίκτυα για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ σχολείων, δήμων και περιβαλλοντικών οργανώσεων.
			E	Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, οι δάσκαλοι/δασκάλες χρειάζονται χρόνο για να ηγηθούν σχολικών προγραμμάτων αιεφορίας. Η επαγγελματική ανάπτυξη πρέπει να δίνει προτεραιότητα στην υπαίθρια, βιωματική και τοπική μάθηση, εξοπλίζοντας τους/τις εκπαιδευτικούς με πρακτικά εργαλεία για την εφαρμογή μετασχηματιστικών προσεγγίσεων της Αιεφόρου Ανάπτυξης.

3 Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη Σερβία δεν απαιτεί δεξιότητες ΕΑΑ, και η αειφορία δεν συνδέεται με την αδειοδότηση ή την επαγγελματική εξέλιξη, περιορίζοντας την ενσωμάτωσή της στη διδασκαλία. Τα σχολεία λαμβάνουν ελάχιστες ενισχύσεις για τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη με έμφαση στην ΕΑΑ, και οι εκπαιδευτικοί συχνά δεν έχουν την αναγνώριση ή τα κίνητρα για να δώσουν προτεραιότητα στην αειφορία. Οι εκπαιδευτικοί έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε σύγχρονους πόρους και διαδραστικά εργαλεία που απαιτούνται για την αποτελεσματική διδασκαλία του περιεχομένου της ΕΑΑ.	Ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης	E	Σε εθνικό επίπεδο, οι ικανότητες ΕΑΑ πρέπει να καταστούν υποχρεωτικές στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στην αδειοδότηση και στα πλαίσια επαγγελματικής εξέλιξης, ώστε να ενσωματωθεί συστηματικά η αειφορία στο επάγγελμα του/της εκπαιδευτικού.
			Θ	Σε θεσμικό επίπεδο, η Σερβία θα πρέπει να δημιουργήσει μια εθνική πλατφόρμα που θα προσφέρει δωρεάν, υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικούς πόρους για την ΕΑΑ, ενώ οι περιφερειακοί προϋπολογισμοί πρέπει να υποστηρίζουν την ετήσια επαγγελματική ανάπτυξη με έμφαση στην ΕΑΑ, ιδίως σε μειονεκτικές περιοχές.
			E	Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, τα ψηφιακά μικροδιαπιστευτήρια θα πρέπει να αναγνωρίζουν την εμπειρογνομosύνη των εκπαιδευτικών στον τομέα της ΕΑΑ και να προωθούν την επαγγελματική εξέλιξη. Θα πρέπει να δημιουργηθούν δίκτυα αλληλομάθησης για την ενθάρρυνση της ανταλλαγής γνώσεων, της καθοδήγησης και της διάδοσης ορθών πρακτικών μεταξύ των εκπαιδευτικών.
4 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων	Οι νέοι/νέες έχουν περιορισμένη επιρροή στην πολιτική για την ΕΑΑ, ενώ τα ειδικά εθνικά προγράμματα είναι μειωμένα και βασίζονται κυρίως σε εξωτερική χρηματοδότηση. Δεν υπάρχει επίσημο πλαίσιο που να απαιτεί ή να υποστηρίζει τη συμμετοχή των νέων στις αποφάσεις για την αειφορία σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Τα σχολεία σπάνια παρέχουν δομημένη υποστήριξη για πρωτοβουλίες αειφορίας που αναλαμβάνουν οι μαθητές/μαθήτριες, ενώ οι εκπαιδευτικοί συχνά δεν διαθέτουν τον χρόνο, την κατάρτιση ή τα ψηφιακά εργαλεία για να καθοδηγήσουν αποτελεσματικά τη συμμετοχή των νέων.	Ενίσχυση της συμμετοχής των νέων	E	Σε εθνικό επίπεδο, η Σερβία θα πρέπει να συμπεριλάβει επίσημα εκπροσώπους της νεολαίας στη χάραξη πολιτικής για την εκπαίδευση για την αειφορία και να αυξήσει την εθνική χρηματοδότηση για προγράμματα και πρωτοβουλίες αειφορίας.
			Θ	Σε θεσμικό επίπεδο, τα σχολεία θα πρέπει να ιδρύσουν μαθητικά συμβούλια ΕΑΑ με επίσημους ρόλους στον σχεδιασμό της αειφορίας. Οι εθνικές ψηφιακές πλατφόρμες θα πρέπει να διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ των σχολείων σε θέματα αειφορίας.
			E	Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, οι δάσκαλοι/δασκάλες χρειάζονται κατάρτιση στην ενδυνάμωση των μαθητών/μαθητριών και στη μάθηση με βάση τα έργα, ώστε να υποστηρίζουν αποτελεσματικά τις δραστηριότητες ΕΑΑ που διοργανώνουν οι νέοι/νέες. Τα σχολεία που επιδεικνύουν μεγάλη συμμετοχή των νέων θα πρέπει να λαμβάνουν εθνική αναγνώριση και δημόσια προβολή.
5 Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο	Οι εθνικές πολιτικές παρέχουν ελάχιστες κατευθύνσεις ή κίνητρα για τοπικές πρωτοβουλίες ΕΑΑ, με αποτέλεσμα οι φορείς της κοινότητας να μην συνδέονται με ευρύτερες στρατηγικές και να στερούνται νομικής αναγνώρισης. Οι τοπικές αρχές συχνά διαθέτουν ανεπαρκή χρηματοδότηση και αδύναμες συνεργασίες με σχολεία, ΜΚΟ και επιχειρήσεις, περιορίζοντας τη συστημική υποστήριξη για κοινοτικά έργα αειφορίας. Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί δεν συνδέονται επαρκώς με τις τοπικές πρωτοβουλίες για την οικολογία και την αειφορία, περιορίζοντας την πρόσβαση των μαθητών/μαθητριών σε πρακτικές και πραγματικές μαθησιακές εμπειρίες.	Γεφύρωση σχολείων και κοινοτήτων	E	Σε εθνικό επίπεδο, η Σερβία θα πρέπει να θεσπίσει εθνικές επιχορηγήσεις για την υποστήριξη κοινοτικών πρωτοβουλιών ΕΑΑ και να ενσωματώσει την ΕΑΑ στις στρατηγικές ανάπτυξης των δήμων, προκειμένου να ενισχύσει την υποστήριξη της τοπικής πολιτικής.
			Θ	Σε θεσμικό επίπεδο, θα πρέπει να δημιουργηθούν τοπικά κέντρα ΕΑΑ για να φέρουν σε επαφή σχολεία, δήμους και ΜΚΟ με σκοπό την από κοινού ανάπτυξη προγραμμάτων αειφορίας. Οι δήμοι θα πρέπει να προσφέρουν κίνητρα στα σχολεία που δημιουργούν ισχυρές κοινοτικές συνεργασίες.
			E	Όσο αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, οι δάσκαλοι/δασκάλες θα πρέπει να ενσωματώνουν τις πραγματικές προκλήσεις της αειφορίας στα αναλυτικά προγράμματα μέσω συνεργασιών με τοπικούς φορείς. Η πρακτική άσκηση και τα κοινοτικά έργα θα πρέπει να αποτελέσουν βασικά στοιχεία της μαθησιακής εμπειρίας των μαθητών/μαθητριών.

Ρουμανία

Περιοχή προτεραιότητας	Προσδιορισμένα κενά	Σύσταση πολιτικής	Επίπεδο ¹	Περιγραφή
1 Πρώθηση πολιτικής	Η Ρουμανική νομοθεσία αναφέρεται μόνο γενικά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, χωρίς σαφή εντολή ή παρακολούθηση της ΕΑΑ. Τα σχολεία έχουν περιορισμένη αυτονομία ή ενθάρρυνση για την εφαρμογή διεπιστημονικών πρωτοβουλιών αειφορίας. Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν υποχρεωτική κατάρτιση ή κίνητρα για την ΕΑΑ και βασίζονται στην προσωπική τους κινητοποίηση.	Ενσωμάτωση της ΕΑΑ στα εθνικά αναλυτικά προγράμματα και στα πρότυπα για τους εκπαιδευτικούς	Ε	Η ΕΑΑ πρέπει να ενσωματωθεί ρητά στα εθνικά αναλυτικά προγράμματα της Ρουμανίας, σε όλες τις επιστημονικές ειδικότητες και τα επίπεδα εκπαίδευσης, συνοδευόμενη από νομικές ρυθμίσεις και δείκτες για την εφαρμογή της. Τα πρότυπα για τους/τις εκπαιδευτικούς και τα πλαίσια πιστοποίησης πρέπει επίσης να απαιτούν δεξιότητες ΕΑΑ - Προτεραιότητα 1 της UNESCO. Ως αποτέλεσμα των πρόσφατων συζητήσεων στη Ρουμανία, θα συνιστούσαμε την αναθεώρηση του εθνικού νόμου για την εκπαίδευση, ώστε να συμπεριληφθεί η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) ως διαθεματικό μάθημα, με σαφείς στόχους και μηχανισμό αξιολόγησης.
2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Τα προγράμματα χρηματοδότησης εστιάζουν στις βασικές υποδομές και όχι στις βελτιώσεις της αειφορίας. Τα σχολεία συχνά στερούνται πόρων ή εργαλείων για τη δημιουργία αειφόρων μαθησιακών περιβαλλόντων, με ανισότητες μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν πρόσβαση σε τοπικά τεχνολογικά εργαλεία για την εκπαίδευση σε θέματα κλίματος ή περιβάλλοντος.	Παροχή εθνικής χρηματοδότησης για πράσινες σχολικές πρακτικές	Θ	Το Υπουργείο Παιδείας της Ρουμανίας, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, θα πρέπει να αναπτύξει ένα σαφές πρόγραμμα χρηματοδότησης για τη στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον σχολικών υποδομών (π.χ. διαχείριση αποβλήτων, πράσινες αίθουσες διδασκαλίας κ.λπ.) - Προτεραιότητα 2. Η κύρια σύσταση θα ήταν η πιστοποίηση περιφερειακών δικτύων πράσινων σχολείων, τα οποία θα λειτουργούσαν ως κόμβοι ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και καθοδήγησης. Μια άλλη λύση θα ήταν η βελτίωση του ήδη υπάρχοντος μεθοδολογικού πλαισίου στα σχολεία της Ρουμανίας, το οποίο θα επέτρεπε στα σχολεία να εφαρμόζουν (πιο αποτελεσματικές) διεπιστημονικές πρωτοβουλίες (π.χ. περιβαλλοντικά έργα, πράσινα μαθήματα). Είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα εθνικό πρόγραμμα για «Αειφόρα Σχολεία», με ειδικά κονδύλια για πράσινες υποδομές (ηλιακοί πίνακες, διαλογή απορριμμάτων κ.λπ.). Πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών μέσω ανταγωνιστικών επιχορηγήσεων που θα διατίθενται σε σχολεία σε μειονεκτικές περιοχές για τη δημιουργία αειφόρων χώρων μάθησης. Η εξοπλισμός των ρουμανικών σχολείων με οικολογικά εκπαιδευτικά πακέτα (π.χ. κομπόστ, εκπαιδευτικοί κήποι, οπτικό υλικό) θα ήταν μια αποτελεσματική λύση.

3 Ανάπτυξη ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Τα πλαίσια πιστοποίησης των εκπαιδευτικών δεν απαιτούν εκπαίδευση σε θέματα αειφορίας. Τα υπάρχοντα εργαστήρια είναι εθελοντικά και αποσπασματικά, χωρίς συστηματική επαγγελματική ανάπτυξη. Οι εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονται για την αειφορία, αλλά στερούνται διεπιστημονικού υλικού και ευκαιριών καθοδήγησης.	Δημιουργία Εθνικού Προγράμματος Κατάρτισης και πιστοποίησης για την εκπαίδευση για την αειφορία	E	Στη Ρουμανία θα πρέπει να προωθηθεί ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης με ενότητες, το οποίο θα προσφέρει συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη στους/στις εκπαιδευτικούς σε θέματα ΕΑΑ, παιδαγωγικής και εργαλείων - Προτεραιότητα 3. Η εισαγωγή κινήτρων ή επαγγελματικών πιστώσεων για τους/τις εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σε πιστοποιημένα προγράμματα ΕΑΑ θα αποτελέσει παράγοντα κινητοποίησης. Μία από τις πιο αποτελεσματικές λύσεις θα ήταν η έναρξη ενός προγράμματος καθοδήγησης μεταξύ σχολείων, στο πλαίσιο του οποίου έμπειροι/ες εκπαιδευτικοί στον τομέα της ΕΑΑ θα καθοδηγούν τους/τις συναδέλφους τους στην υλοποίηση έργων. Λαμβάνοντας υπόψη την σημερινή τεχνολογική εξέλιξη, συνιστάται η ψηφιακή κατάρτιση των εκπαιδευτικών, με έμφαση στη χρήση διαδραστικών τεχνολογιών στη διδασκαλία της αειφορίας (εικονική πραγματικότητα, εκπαιδευτικά παιχνίδια κ.λπ.). Η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου για την αναγνώριση των δεξιοτήτων ΕΑΑ που αποκτώνται μέσω μη τυπικών μαθημάτων (π.χ. αναγνώριση της συμμετοχής σε εκπαιδεύσεις ΜΚΟ/ΕΕ) είναι μια επιδιωκόμενη ενέργεια στη Ρουμανία.
4 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων.	Η συμμετοχή των νέων στην πολιτική αειφορίας και στη σχολική διακυβέρνηση είναι περιορισμένη. Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι νέοι/ νέες δεν περιλαμβάνονται συστηματικά στα συστήματα αξιολόγησης ή επιβράβευσης. Οι δραστηριότητες συχνά παραμένουν υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, περιορίζοντας την αυθεντική συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών.	Επίσημη συμμετοχή των νέων στις αποφάσεις για την αειφορία των σχολείων	Θ	Να ενθαρρυνθούν τα σχολεία στη Ρουμανία να συμβουλευούνται τους /τις μαθητές /μαθήτριες σχετικά με αποφάσεις που αφορούν την αειφορία (π.χ. σχέδια διαχείρισης αποβλήτων) - Προτεραιότητα 4. Χρειάζονται πρακτικές λύσεις, όπως η υποστήριξη οικολογικών συλλόγων που συντονίζονται από μαθητές /μαθήτριες, με πραγματική αυτονομία και υλικοτεχνική / οικονομική υποστήριξη από τη σχολική διοίκηση. Συνιστάται η σύσταση ενός Εθνικού Συμβουλίου Μαθητών για το Περιβάλλον, με συμβουλευτικό ρόλο στις εκπαιδευτικές πολιτικές που αφορούν την αειφορία. Μια άλλη πρακτική και αποτελεσματική λύση θα ήταν η δημιουργία ενός συστήματος βαθμολόγησης/αναγνώρισης για τα πράσινα έργα των μαθητών που περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό τους φάκελο.

5 Accelerating Local Επίπεδο Action	Οι περιορισμοί στον προϋπολογισμό εμποδίζουν τα σχολεία να συνεργαστούν αποτελεσματικά με της τοπικές κοινότητες. Απαιτείται χρηματοδότηση με μικρο-επιχορηγήσεις. Τα σχολεία σπάνια συνεργάζονται με τοπικές ΜΚΟ, δήμους ή επιχειρήσεις σε έργα αειφορίας. Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες αποθαρρύνουν τους/τις εκπαιδευτικούς από το να αναπτύξουν συνεργασίες εκτός της τάξης.	Υποστήριξη τοπικών συνεργασιών αειφορίας μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων	Θ Παροχή κατευθυντήριων γραμμών και μικρο-επιχορηγήσεων σε σχολεία της Ρουμανίας (τόσο από αγροτικές όσο και από αστικές περιοχές) για την έναρξη συνεργασιών με τοπικές ΜΚΟ, δήμους και επιχειρήσεις - Προτεραιότητα 5. Υπάρχει ανάγκη για την κατανομή κονδυλίων για δωρεάν συμμετοχή σε εργαστήρια ΕΑΑ, ειδικά για εκπαιδευτικούς από μειονεκτικές περιοχές. Μια πρακτική και αποτελεσματική λύση θα ήταν η απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών για τις εξωτερικές συνεργασίες των εκπαιδευτικών, μέσω σαφών κατευθυντήριων γραμμών και μοντέλων συνεργασίας. Συνιστάται επίσης η δημιουργία ενός εθνικού καταλόγου «τοπικών πόρων για την ΕΑΑ», όπου τα σχολεία μπορούν να βρουν τοπικούς φορείς διαθέσιμους για συνεργασία (π.χ. εμπειρογνώμονες, εθελοντές, ιδρύματα). Συνιστάται επίσης η προώθηση ενός μοντέλου «Σχολείο στην Κοινότητα», με ενεργές και ορατές συνεργασίες με τοπικούς φορείς (π.χ. τοπικές επιχειρήσεις, μουσεία, ΜΚΟ).
--	--	--	---

Αυστρία

Περιοχή προτεραιότητας	Προσδιορισμένα κενά	Σύσταση πολιτικής	Επίπεδο ¹	Περιγραφή
1 Προώθηση πολιτικής	Έλλειψη δεσμευτικής εθνικής νομοθεσίας για την ΕΑΑ, μη συνεπής πολιτική δέσμευση και εξάρτηση από βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση. Υποανάπτυκτη ηγεσία/ στρατηγικός σχεδιασμός και εξάρτηση από χρηματοδότηση βάσει έργων σε σχολεία και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Απουσία νομικών υποχρεώσεων για την ΕΑΑ στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και περιορισμένη ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη σημασία της ΕΑΑ.	Θεσμοθέτηση της ΕΑΑ μέσω συντονισμένης εθνικής πολιτικής, νομοθεσίας και ανάπτυξης ικανοτήτων	E & Θ & E	Η Αυστρία θα πρέπει να ενσωματώσει συστηματικά την ΕΑΑ στις πολιτικές της για την εκπαίδευση και την αειφορία, δημιουργώντας ένα μόνιμο διϋπουργικό συντονιστικό όργανο με σαφή εντολή. Η προσπάθεια αυτή περιλαμβάνει την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην εθνική νομοθεσία και στα πρότυπα πιστοποίησης των εκπαιδευτικών, με την υποστήριξη ειδικών προϋπολογισμών τόσο σε ομοσπονδιακό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο χωρών. Η επαναδραστηριοποίηση των εθνικών ομάδων εργασίας για τη στρατηγική θα πρέπει να καθοδηγείται από την Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για την Παγκόσμια Εκπαίδευση έως το 2050. Όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να συνδημιουργήσουν και να δημοσιεύσουν στρατηγικές ΕΑΑ μαζί με εκπαιδευτικούς και μαθητές/μαθήτριες, με πρόσβαση σε αρχική χρηματοδότηση για καινοτομία. Για να συμβάλει στην ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην πράξη, θα εισαχθεί ένας συνδυασμός κινήτρων, όπως βραβεία, μικροπιστοποιήσεις και υποχρεωτικές ώρες κατάρτισης στην ΕΑΑ για τους/τις εκπαιδευτικούς.
2 Μετασχηματισμός των περιβαλλόντων μάθησης και κατάρτισης	Απαρχαιωμένη σχολική υποδομή, ανεπαρκής προτεραιότητα στη αειφορία στον σχεδιασμό και παραμέληση των κοινωνικών διαστάσεων της ΕΑΑ. Ανεπαρκής δημοτική χρηματοδότηση και ανεπαρκής ψηφιακή υποδομή για τα σχολεία, ιδίως σε μειονεκτικές περιοχές. Έλλειψη εργαλείων, χρόνου και χώρων για βιωματική μάθηση ΕΑΑ και ανεπαρκής ενσωμάτωση των κοινωνικών/πολιτιστικών πτυχών στη διδασκαλία.	Εκσυγχρονισμός και ενσωμάτωση ολιστικών κριτηρίων αειφορίας στην εκπαιδευτική υποδομή και της πρακτικής της Αυστρίας	E & Θ & E	Η μετατροπή των μαθησιακών περιβαλλόντων της Αυστρίας με στόχο την αειφορία απαιτεί εθνικές προσπάθειες για την ιεράρχηση της εκσυγχρόνισης των υποδομών μέσω πρωτοβουλιών όπως το πρόγραμμα «Πράσινα Σχολεία Αυστρίας». Τα κριτήρια που σχετίζονται με την ΕΑΑ —συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών ζητημάτων όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ισότητα των φύλων, η ειρήνη, η παγκόσμια ιθαγένεια και η πολιτιστική πολυμορφία— θα πρέπει να ενσωματωθούν στα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας των σχολείων. Τα ιδρύματα πρέπει να συνεργάζονται με τους δήμους για την από κοινού ανάπτυξη μακροπρόθεσμων σχεδίων υποδομών, τη βελτίωση της πρόσβασης σε ψηφιακά εργαλεία και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής αειφορίας στις καθημερινές σχολικές πρακτικές. Εξίσου σημαντική είναι η υποστήριξη των εκπαιδευτικών, μέσω της καθοδήγησης από συναδέλφους, της συμμετοχικής εκπαίδευσης στην παιδαγωγική και της δημιουργίας χώρων πρακτικής μάθησης — όπως κήποι και πίνακες ελέγχου ενέργειας — που προωθούν την ουσιαστική και πρακτική εφαρμογή της ΕΑΑ σε όλες τις διαστάσεις.

3 Ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών	Έλλειψη απαιτήσεων ΕΑΑ στην πολιτική για τους/τις εκπαιδευτικούς, την αδειοδότηση και τα πλαίσια ικανοτήτων. Υποχρηματοδότηση της επαγγελματικής ανάπτυξης και ανεπαρκής παροχή δομών συνεργασίας για τους/τις εκπαιδευτικούς. Έλλειψη ψηφιακών ικανοτήτων και καινοτόμων εργαλείων που να συνάδουν με την παιδαγωγική της ΕΑΑ.	Ενσωμάτωση της αειφορίας στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και στη συνεχή μάθηση	E & Θ & E	Η ενσωμάτωση των δεξιοτήτων αειφορίας στα εθνικά πρότυπα για τους/τις εκπαιδευτικούς και η υποχρεωτική ένταξη ενοτήτων ΕΑΑ σε όλα τα πιστοποιημένα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών αποτελούν βασικά βήματα για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών στον τομέα της ΕΑΑ στην Αυστρία. Τα ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν σταθερή χρηματοδότηση για την επαγγελματική ανάπτυξη και να δημιουργούν κοινότητες αλληλοδιδασκικής μάθησης. Η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων απαιτεί την παροχή πρόσβασης στους/στις εκπαιδευτικούς σε εργαλεία ηλεκτρονικής μάθησης με ρυθμό που καθορίζεται από τον/την ίδιο/ίδια τον/την μαθητή/μαθήτρια και με στοιχεία παιχνιδιού, τα οποία προωθούν την καινοτόμο διδασκαλία με έμφαση στην αειφορία.
4 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων	Περιορισμένη και συμβολική συμμετοχή των νέων στην εκπαιδευτική πολιτική και ασυνεπής χρηματοδότηση των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι νέοι/ νέες. Τα πλαίσια διακυβέρνησης στερούνται δομημένων μηχανισμών για τη συμμετοχή των νέων, παρά τις πολιτικές δεσμεύσεις. Υποτίμηση του ηγετικών δεξιοτήτων των μαθητών/ μαθητριών και έλλειψη ψηφιακών πλατφορμών για συνεργασία και παρακολούθηση των επιπτώσεων.	Θεσμοθέτηση της ουσιαστικής συμμετοχής και ηγεσίας των νέων στην πολιτική και τη διακυβέρνηση της ΕΑΑ	E & Θ & E	Η Αυστρία μπορεί να ενδυναμώσει και να κινητοποιήσει τους/τις νέους/νέες στον τομέα της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη, θεσμοθετώντας τη ουσιαστική συμμετοχή των νέων στην εκπαιδευτική πολιτική. Αυτό περιλαμβάνει τη χορήγηση συμβουλευτικών και εκλογικών δικαιωμάτων σε συμβούλια νέων, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας, σύμφωνα με το πρόγραμμα της κυβέρνησης για την περίοδο 2025-2029, το οποίο δίνει έμφαση στη συνέχιση και την ενίσχυση της αυστριακής στρατηγικής για τη νεολαία με βάση τους ευρωπαϊκούς στόχους για τη νεολαία. Οι επιτυχίες στο πλαίσιο της Αυστριακής Στρατηγικής για τη Νεολαία, η οποία υποστηρίζει την ενεργό συμμετοχή των νέων στη λήψη αποφάσεων, θα πρέπει να παρακολουθούνται και να κοινοποιούνται τακτικά. Οι βιώσιμοι μηχανισμοί χρηματοδότησης είναι απαραίτητοι για την υποστήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι νέοι/νέες, ιδίως εκείνων που ευθυγραμμίζονται με τους τοπικούς ΣΒΑ. Σε σχολικό επίπεδο, τα πλαίσια διακυβέρνησης πρέπει να απαιτούν διαδικασίες συναπόφασης με τη συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται κατάρτιση για να προωθήσουν την ηγετική ικανότητα των μαθητών/μαθητριών και την πρόσβαση σε ψηφιακές πλατφόρμες που διευκολύνουν τη συνεργασία και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων.

5 Επιτάχυνση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο	Υπερβολικά κεντροποιημένη διακυβέρνηση, αδύναμη νομική υποστήριξη για τις εταιρικές σχέσεις και μειωμένη χρηματοδότηση για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ανεπαρκείς προϋπολογισμοί, προσωπικό και ενυαιθητοποίηση στα σχολεία για τη δημιουργία αποτελεσματικών τοπικών συνεργασιών. Έλλειψη εξοικείωσης με τα τοπικά ζητήματα αιεφορίας και περιορισμένη υποστήριξη για την υλοποίηση κοινοτικών έργων.	Αποκέντρωση της διακυβέρνησης της ΕΑΑ και ενίσχυση της συμμετοχής της τοπικής κοινότητας	E & Θ & E	Η επιτάχυνση των δράσεων ΕΑΑ σε τοπικό επίπεδο απαιτεί από την Αυστρία να αποκεντρώσει τη διακυβέρνηση, ενισχύοντας τις αρμοδιότητες των δήμων και των περιφερειών, και να απλοποιήσει τους κανονισμούς που διευκολύνουν τις συνεργασίες των σχολείων με τοπικές ΜΚΟ και επιχειρήσεις. Η αύξηση της χρηματοδότησης είναι απαραίτητη για την υποστήριξη της συμμετοχής της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης της ανάθεσης ειδικού προσωπικού και συντονιστών στα σχολεία για την προώθηση συνεργασιών. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση τοπικών περιβαλλοντολογικών θεμάτων μέσω της επιστήμης των πολιτών και η προώθηση της διεπιστημονικής μάθησης θα συμβάλει στην ενίσχυση των δεσμών της κοινότητας.
---	---	---	---------------------------------	--

4. Από τις ιδέες στη δράση

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο του έργου AELIA υπογραμμίζουν μια σαφή και επιτακτική ανάγκη: **τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να μετασχηματιστούν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός αειφόρου μέλλοντος**. Σε όλη την Αυστρία, την Κύπρο, την Ελλάδα, τη Ρουμανία και τη Σερβία, έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα στην αναγνώριση της σημασίας της ΕΑΑ, ωστόσο συστημικά εμπόδια συνεχίζουν να παρεμποδίζουν την πλήρη ενσωμάτωσή της. Αυτή η στιγμή αποτελεί μια ευκαιρία για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να δράσουν αποφασιστικά με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτή τη Λευκή Βίβλο, χρησιμοποιώντας τα ως βάση για τη διαμόρφωση εθνικών και ευρωπαϊκών στρατηγικών. Οι επικείμενες συναντήσεις για τη συζήτηση των προτεινόμενων πολιτικών θα αποτελέσουν ένα κρίσιμο επόμενο βήμα σε αυτή τη διαδικασία, παρέχοντας μια πλατφόρμα ουσιαστικού διαλόγου για την αξιοποίηση των ευρημάτων του έργου και των προτάσεων πολιτικής, ώστε αυτά να λειτουργήσουν ως πλαίσιο για θεσμοθετημένες αλλαγές.

Αν και η δημιουργία κάποιων εθνικών πλαισίων και η ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών έχουν δημιουργήσει μια αρχική βάση, η ευρύτερη προώθηση της ΕΑΑ απαιτεί περισσότερα από μεμονωμένες προσπάθειες. Η ενσωμάτωση της αειφορίας στα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να γίνει μέσω μιας σκόπιμης, συντονισμένης και καθοδηγούμενης από πολιτικές διαδικασία, υποστηριζόμενη από νομικό πλαίσιο, θεσμικά κίνητρα, μηχανισμούς ανάπτυξης ικανοτήτων και συνεργασία με την κοινότητα.

Οι συστάσεις που παρουσιάζονται σε αυτή τη **Λευκή Βίβλο** χρησιμεύουν ως **οδηγός για δράση**. Βασίζονται τόσο στην έρευνα, όσο και σε πρακτικές γνώσεις και εμπειρικά δεδομένα από ηγετικά στελέχη της εκπαίδευσης, ενδιαφερόμενους φορείς και επαγγελματίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά αυτές τις προκλήσεις. Αντικατοπτρίζουν τη συλλογική προσπάθεια της σύμπραξης του έργου AELIA για την προώθηση συμπεριληπτικών, καινοτόμων, έτοιμων για το μέλλον εκπαιδευτικών συστημάτων.

Στο μέλλον, η επιτυχία θα εξαρτηθεί από την πολιτική βούληση, την επαρκή χρηματοδότηση και μια προσέγγιση που θα περιλαμβάνει ολόκληρη την κοινωνία και θα φέρει σε επαφή υπουργεία, εκπαιδευτικούς, νέους και νέες, την κοινωνία των πολιτών και τις τοπικές κοινότητες. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη δεν είναι μια μεμονωμένη πρωτοβουλία, αλλά καταλύτης για την επίτευξη μακροπρόθεσμης κλιματικής ανθεκτικότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης και συνεκτικής ανάπτυξης.

Με την εφαρμογή των συστάσεων που περιγράφονται εδώ, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να ενισχύσουν την εκπαίδευση, ώστε να καταστεί **κινητήρια δύναμη της πράσινης και δίκαιης μετάβασης**, όχι μόνο στις πέντε χώρες-εταίρους, αλλά να λειτουργήσει και ως μοντέλο σε ολόκληρη την Ευρώπη και πέρα από αυτή.

5. Βιβλιογραφικές Αναφορές

AELIA Consortium. (2024). Green Paper on developing sustainability plans for educational institutions. Erasmus+ Forward Looking Projects (101087425). Retrieved from [<https://www.aelia-project.eu/results-outputs/#>].

AELIA Consortium. (2024). Taking Stock Study to Examine Sustainability Education. Erasmus+ Forward Looking Projects (101087425). Retrieved from [<https://www.aelia-project.eu/results-outputs/#>].

Cyprus National Commission for UNESCO. (n.d.). Education for Sustainable Development - Cyprus. Retrieved from https://www.unesco.org.cy/Programmes-Education_For_Sustainable_Development_Cyprus,EN-PROGRAMMES-01-03-01,ENunesco.org.cy

Global Education Network Europe, GENE. (2022). The European Declaration on Global Education to 2050, the Dublin Declaration. A European Strategy Framework for Improving and Increasing Global Education in Europe to the Year 2050. <http://romania-durabila.gov.ro/wp-content/uploads/2022/06/PNA-pentru-implementarea-SNDDR-2030.pdf>

Ministry of Education, Sport and Youth, Cyprus. (2024). Cyprus intervention at the MED9 Ministerial Summit on ESD and Green Transition in the Mediterranean Region. Retrieved from <https://www.gov.cy/en/education-sports-and-youth/cyprus-intervention-by-the-minister-of-education-sport-and-youth-dr-athena-michaelidou-at-the-med9-ministerial-summit-on-esd-and-green-transition-in-the-mediterranean-region/gov.cy>

Online Report: Sustainable Romania

Raportul Național Voluntar privind implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. (România, 2022).

Rechnungshof Österreich, The Austrian Court of Audit. (October 2024). 8-Point Plan for Digital Learning: unclear effects on pupils' digital skills https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/home/2024_29_8_Punkte_Plan_digitale_Schule.pdf

Reporters, Y. (2019). Young Reporters for the Environment. Young Reporters for the Environment. <https://www.yre.global/>

Republik Österreich, Bundeskanzleramt (2025) Jetzt das Richtige tun. Für Österreich. Wien

România Durabilă. (2024). Romania-Durabila.gov.ro. <http://romania-durabila.gov.ro/>

Romania's National Action Plan for Sustainable Development 2030

Super User. (2013, September 16). Ce este Programul Eco-Schools / Eco-Scoala. Ccdg.ro. <https://ccdg.ro/programe/eco-scoala>

UNECE. (2025). Implementation of the UNECE Strategy for ESD in the ECE Region. Retrieved from https://unece.org/sites/default/files/2022-09/Implementation%20of%20the%20UNECE%20Strategy_web_final_05.09.2022.pdf

UNESCO. (2024). Education for Sustainable Development country profile: Cyprus. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000390784unesdoc.unesco.org+3unesdoc.unesco.org+3unesdoc.unesco.org+3>

UNESCO. (n.d.). Cyprus' whole school approach to sustainability. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/environmental-stewardship-schools-cyprus-whole-school-approach-sustainabilityunesco.org>

UNESCO. (n.d.). Education for sustainable development - UNESCO. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/educationunesco.org>

UNESCO. (n.d.). Education for sustainable development for 2030 toolbox. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education/toolboxunesco.org>

UNESCO. (n.d.). Education for sustainable development: A roadmap. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802unesdoc.unesco.org+3unesdoc.unesco.org+3unesdoc.unesco.org+3>

Website: Eco-School Programme

World Future Council. (2019). Advancing education for sustainable development. Retrieved from https://www.worldfuturecouncil.org/wp-content/uploads/2019/01/Handbook-ADVANCING-EDUCATION-FOR-SUSTAINABLE-DEVELOPMENT-by-Alistair-Whitby-WFC_2019.pdfworldfuturecouncil.org

Zachariou, A. (2025). Steps forward: ESD in Cyprus. Retrieved from https://www.carpathianconvention.org/wp-content/uploads/2025/01/Steps-forward_Zachariou-presentation.pdfcarpathianconvention.org

αελια

Λευκή βίβλος για την ενσωμάτωση της εκπαίδευσης
για την αειφόρο ανάπτυξη στην τυπική και μη τυπική
εκπαίδευση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

